

ياش - ئۆسپۈرلەرنىڭ كىلاسسىك ئەسەرلەردىن بەھرىلىنىش مەجبۇتىسى - 1

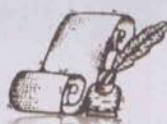
8

گۈل ۋە نەقار

ئاپتورى: لۇتفى نەسرەت شۇرگۈچى: ئەمەت دەرۋىش

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن - سەن نەشرىياتى

هۆرمەتلىك _____ گە:

سىزگە تەقدىم ئېتىلگەن بۇ كىتاب بۈيۈك شائىر ئەلىشىر نەۋائى تەرىپىدىن «سۆز مەملىكىتىنىڭ پادىشاھى» نامى بىلەن تەرىپلەنگەن تالانتلىق شائىر مەۋلانە ئەبەيدۇللا لۇتفى (1366 - 1465) نىڭ مەشھۇر ئەسىرى «گۈل ۋە نەۋرۇز» نىڭ ھازىرقى زامان تىلىدا نەسرىيلەشتۈرۈلگەن نۇسخىسى بولۇپ، سىزنىڭ كىلاسسىك ئەدىبلەر ئاۋازىنى بۈگۈنكىلەر تىلىدىن ئاڭلىشىڭىزدا كۆۋرۈكلۈك رول ئوينىغۇسى.

دىن _____

- يىلى - ئاينىڭ - كۈنى

ياش - ئۆسمۈرلەرنىڭ كىلاسسىك ئەسەرلەردىن بەھرىلەنىش مەجمۇئەسى - 1

8

گۈل ۋە نەقش

ئاپتورى: لۇتقى

نەسرەيلەشتۈرگۈچى: ئەمەت دەرۋىش

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن - سەن نەشرىياتى

مەجمۇئە نامى: ياش - ئۆسمۈرلەرنىڭ كىلاسسىك ئەسەرلەردىن
بەھرىلىنىش مەجمۇئەسى - 1 (8)

كىتاب نامى: گۈل ۋە نەۋرۇز

پىلانلىغۇچى: ئېزىز ئاتاۋۇللا سارتېكىن

ئاپتورى: لۇتقى

نەسريلەشتۈرگۈچى: ئەمەت دەرۋىش

مەسئۇل مۇھەررىرى: دىلنۇر ئابدۇراخمان

مەسئۇل كوررېكتورى: نۇرئالىيە ئابدۇكېرىم

تەكلىپلىك كوررېكتورى: ئابدۇغېنى ئابباس

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: نۇرمۇھەممەد ئۆمەر ئۇچقۇن

نەشرىيات: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى

شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن - سىن نەشرىياتى

ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى شىخۇڭ غەربىي يولى 36 - نومۇر

پوچتا نومۇرى: 830000

تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى

زاۋۇت: شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى

فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى: 2.25

نەشرى: 2011 - يىلى 3 - ئاي 1 - نەشرى

بېسىلىشى: 2011 - يىلى 3 - ئاي 1 - قېتىم بېسىلىشى

كىتاب نومۇرى: 6 - 1446 - 5469 - 7 - 978 ISBN

ئومۇمىي باھاسى: 124.00 يۈەن (جەمئىي 10 كىتاب)

(باسما ۋە بەت تۈپلەشتە خاتالىق كۆرۈلسە زاۋۇت بىلەن ئالاقىلىشىڭ)

گۈل ۋە نەۋرۇز

ئوتلۇق نەپەسلىرىدىن ئادەملەر ئارىسىغا مېھر - مۇھەببەت ئۇرۇقىنى چېچىپ، ئۇنىڭدىن دىل سۆيۈنىدىغان مەرغۇپ چېچەكلەرنى ئاچقان مەۋلانە ئەبەيدۇللا لۇتقى ھەزرىتىم ئۆزى ياشاۋاتقان جەمئىيەتنىڭ ئاتموسفېراسىدىن نەپەس ئېلىپ، بۇزۇلۇۋاتقان جەمئىيەتنىڭ ئومۇمىي ھالىتىنى تەتقىد كۆزى بىلەن كۆزىتىپ، ئۇنىڭ ئېچىنىشلىق ماھىيىتىنى تەپەككۇر دۇردانىلىرى بىلەن خۇلاسىە قىلىشقا ئىرادە باغلىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ياخشىلىق بىلەن يامانلىق دۇنياسى، ئاجىزلار بىلەن كۈچلۈكلەر دۇنياسى زاھىر ئىدى. ئۇنىڭ بىر ئۆمۈر قەلەم بىلەن ھەپىلەشكەن ھاياتى ھامان تەسەۋۋۇر بىلەن تەپەككۇرنىڭ كېسىشمىسىدە ھاياتلىقتىن خۇلاسىە چىقىرىشقا، ئادەملەر ئارىسىدىكى ئىناقلىق، دوستلۇق، بىر - بىرىگە مېھرىبان ۋە كۆيۈمچان بولۇپ، ئاراز - كۈلپەت كۆتۈرۈلگەن ئىناق جەمئىيەتنىڭ بەرپا بولۇشىغا بېغىشلانغانىدى. ئۇ ئۇزۇن يىل

ئويلاندى. بىزارلىق ئىلكىدە ئۆتكەن تالاي كېچىلەردە مەقسەت - مۇددىئاسىنى قايسى يول بىلەن ئىپادە قىلىشنى ئىستىدى. ئۇ ئاخىر ئىنسانىي مۇھەببەتنى ئىشقا يوللىدىن، مۇھەببەت يولىدىن ۋە ۋاپادارلىق يولىدىن تاپالايدىغانلىقىغا چىن كۆڭلىدىن ئىشەندى - دە، قەلەم تەۋرىتىشكە باشلىدى.

ئالەمدىكى بارلىق جانلىقنى بىر - بىرىگە بولغان مېھىر - مۇھەببەت بىلەن مەھكەم باغلاپ، ئۇنىڭدىن ھاياتنىڭ لەززىتىنى، ياشاشنىڭ مەنىسىنى بىلىشكە قىزىقتۇرغان ئۇلۇغ تەبىئەت ئۆزىنىڭ بىقىياس قۇدرىتى، كۆڭۈل خاھىشى ئاساسىدا نەۋشاد ئېلىنىڭ شاھى فرۇھقا شۇنداق قۇدرەت ئاتا قىلىدىلەركى: ئۇ ئىلىمدە تەڭداشسىز بولۇپ، قىلغان ئەمەل ۋە ھەرىكەتلىرى، كۆڭۈلدىن كەچكەن نىيەت ۋە مەقسەتلىرىنىڭ ھەممىسى ئەنە شۇ ئېلىنىڭ رەھنامالىقىدا ئىدى. ئۇنىڭغا ئىلىم شۇنداق بىر خىسلەتنى ئاتا قىلغانىدىكى، ئۇنىڭ ئەنە شۇ ئىلىمى تۈپەيلى كەلگۈسى ئىشلار ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا زاھىر ئىدى. يىراق ئۆتمۈشنىڭ ھېكايەتلەرگە ئايلىنىپ كەتكەن ئىشلىرىنى ئەمەلىيەتكە باغلاپ ئۇنىڭدىن كىشىنى قايىل قىلىدىغان خۇلاسىە چىقىرىشقا ماھىر ئىدى. ئۇ سەلتەنەت تەختىگە ئىلىم بىلەن ئولتۇرغانلىقى ئۈچۈن ئەلنىڭ ئاۋاتلىقى ئۇنىڭ ئادىللىقى بىلەن

مەشھۇر ئىدى. قول ئاستىدىكى چېرىكلەر كۈچلۈك، ئەلنىڭ ياۋىغا ياۋ، كۈلكىسىگە شادىمان ئىدى. خەلقلەرى ئارىسىدا خار - زەبۇنلۇق يوق، يوللىرى راۋان، يۇرتلىرى باياشات، خەلقى بىر - بىرىگە مېھرىبان ئىدى. كىشىلەر بۇنداق بەختلىك، ئازادە تۇرمۇشىدىن سۆيۈنۈپ ھەمىشە شاھقا ئۇزۇن ئۆمۈر تىلەشسىمۇ، لېكىن ئۆمۈرنىڭ چەكلىك ئىكەنلىكىنى ئەسلەشكەندە، شاھنىڭ پەرزەنتسىزلىكىدىن باغرى كۆيۈپ، ئۇھ تارتىشاتتى. شاھقا ئۇزۇن ئۆمۈر تىلەش بىلەن بىللە، يەنە ئۇلۇغ تەبىئەتنىڭ شاھقا ۋاپادار بىر ئوغۇل پەرزەنت ئاتا قىلىشىنى، پەرزەنت ئاتىسىغا ساداقەتمەنلىك بىلەن ۋارىس بولۇپ، ئاتىنىڭ قولىدىكى ۋاپادارلىق مەشئىلىنى مەملىكەت ئاسمىنىدا يورۇتۇشىنى تىلەشەتتى. شاھ فەرۇھمۇ كېچە - كۈندۈز ئىبادەتتە بولۇپ، ھەمىشە پەرزەنتسىزلىك غېمىدە ئۆرتىنىۋاتقان قەلبىنى ئۇلۇغ تەبىئەتتىن كۈتكەن ئۈمىدۋارلىق سۈيى بىلەن ياشارتاتتى.

كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇلۇغلارنىڭ «تىلىسەڭ ئېرىشسەن» دېگىنىدەك، ئۇلۇغ تەبىئەت ئۇنىڭغا بىر ئوغۇل پەرزەنت ئاتا قىلدى. پادىشاھ فەرۇھنىڭ پەرزەنتسىزلىك غېمىدە، قاقشالغا ئوخشاپ قالغان ۋۇجۇدى مېھرى سۈيى بىلەن قايتا ياشارغاندەك بولدى. ئۇنىڭغا گويا قۇلۇلە قېپىدىن سەدەپ

چىققاندىك بولدى. گويا ئۆيىگە شۇ قەدەر قونۇپ، قاراڭغۇ ئۆيىنى
ۋاللىدە يورۇتقاندىك بولدى. گويا ئۇنىڭ مۇراد بېغىدا
ئوتقاشتەك بىر گۈل ئېچىلىپ، ئۇنىڭ خۇرسەندىلىك دىمىغىغا
ئەتىر پۇراقلىرى ئۇرۇلغاندىك بولدى. نەزم:

بېغدا چوڭ كەبى بىر گۈل ئېچىلدى،
ئەمەس گۈل، بەلكى سائادەت بۇيى چىچىلدى.

يۈكسەك پىلانلارنى كۆڭلىگە پۈكۈپ، ئۇنىڭدىن دىلىغا
ھۇزۇر بەخش ئەتكۈچى مەرغۇپ چېچەكلەرنى ئېچىلدۈرۈشتە
ئىرادىلىك، قابىل، ۋاپادار، ساداقەتمەن ۋارىسىنىڭ يوقلۇقىدىن
يۈرىكى زەرداب بولغان شاھ خۇشاللىقىدىن خەزىنىسىنىڭ
ئىشىكىنى داغدام ئاچتى - دە، بالىنىڭ ئۈستىدىن
جاۋاھىرلارنى چاققۇ قىلىپ چاچتى. مېھىر ئاپتاپ، خۇش
تەلئەت شاھنىڭ ۋارىسقا ئىگە بولغانلىقىدىن سۆيۈنگەن ئەل
شاھنىڭ ئادىللىقىنى داۋام ئەتكۈسى ئوغۇلدىن سۆيۈنۈپ،
شاھنى مۇبارەكلەپ خەزىنىنى توشقۇزۇشنى، يىلنىڭ بېشىدا
قۇتلۇق كۈندە يورۇق دۇنياغا كۆز ئاچقان بۇ ئوغۇلدىن يالغۇز
فەرۇھ شاھلام ئەمەس، پۈتكۈل ئەل شادىمان ئىدى. شاھ
مۇنەججىم، ئالىملارنى ئوردىغا چاقىرتىپ، ئوغۇلغا مۇبارەك

ئىسىم قويۇش توغرىسىدا ئىلتىماس قىلدى. ئالىم، مۇنەججىملەر ھېچبىر ئىككىلەنمەيلا ئوغۇلنىڭ ئىسمى «نەۋرۇز» بولسۇن دېيىشتى. «يىلنىڭ بېشى باھاردىن، كۈننىڭ بېشى سەھەردىن» دېگەندەك، قۇتلۇق يېڭى يىل باشلىنىش تۈندە تەۋەللۇت بولغان بۇ ئوغۇلنىڭ مۇبارەك ئىسمىنىڭ «نەۋرۇز» بولغانلىقىدىن شاھ، ئوردا ئەھلى، ئوغۇلنىڭ بۇزۇرۇكى ھەممەيلەن رازى بولۇشتى. شاھى فەرۋھ يۆگەكتىكى ئوغۇل — نەۋرۇزنى قولىغا ئېلىپ ئۇنىڭ پېشانىسىگە مېھرى بىلەن سۆيىدى. ئۇ، بۇ سۆيگىنىدىن قەلبىدىكى مېھىر — مۇھەببەت ۋە كۆيۈمچانلىقنىڭ شۈرىدە ئوغلىغا ئۆتۈۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى.

بۇزۇرك ئوغلىغا پەدەرىدىنمۇ بەكرەك كۆيۈنەتتى. ئۇ ۋۇجۇدىدىكى بارلىق مېھىر — مۇھەببىتىنى، شادلىق ۋە خۇشاللىقىنى ئاپپاق سۈتگە قېتىپ، پەرزەنتىنىڭ ۋۇجۇدىغا ئاقتۇراتتى. كېچىلەرنى بىدارلىقتا ئۆتكۈزۈپ، ئوغلىنىڭ تولۇن ئايدەك دىدارىغا قانماي قارايتتى. پەرزەنتىنىڭ كۈندىن — كۈنگە بەك قۇۋۋەتلىنىپ، غەمىسىز چوڭ بولۇۋاتقانلىقىدىن سۆيۈنگەن فەرۋھ شاھ ئۇلۇغلارنىڭ «ھايۋان تۇيىقىدىن، ئادەم قۇلىقىدىن» دېگەن تەلىمىگە ئاساسەن پەرزەنتىنى كىچىكىدىن

باشلاپلا ئىلىم ئۆگىتىپ، ياراملىق ئادەم قىلىپ تەربىيەلەشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى ھېس قىلىپ، بىلىملىك خادىملارنى تاللاپ ئوغلىغا بىلىم ئۆگىتىشكە تەيىن قىلدى. ھۆسن - جامالدا كامالىتىگە قاراپ مېڭىۋاتقان، ۋۇجۇد قۇرۇمىدا بەرزۇلۇق تەختىگە قاراپ ئىنتىلىۋاتقان نەۋرۇز ئۈستازى ئۆگەتكەن ساۋاقلارنى قەلب ئۆيىگە شۇ ھامان نەقىش قىلىپ ئويۇۋالاتتى. ئۇنىڭغا ساۋاقتا تەكرار لازىم ئەمەس ئىدى. تۈن پەردىسى ئالەم ئۆيىگە تارتىلىپ، دىل قەسرى ئۇيقۇ شەرىپىتىدىن ئاراملىق ئىستەۋاتقان چاغلاردا نەۋرۇز بىدارلىق بىلەن تۈننى تاڭغا ئۇلايتتى. ئۇنىڭغا جاھازلاردىكى توم - توم كىتابلار ھەمراھ بولغاننىڭ سىرتىدا، ئۆتمۈشكە ئايلانغان ھېكايەتلەر، ھېكايەتلەردىكى گۈزەل مەھبۇبلار ھەمراھ ئىدى. ئۇ گاھ خوتەننىڭ ئاھۇ كۆزلۈك زىبالىرى بىلەن مۇڭداش بولسا، گاھ قەشقەرنىڭ ئانار يۈزلۈكلىرى بىلەن دىلكەش بولاتتى. گاھ رۇمنىڭ رەنالىرى بىلەن ھەمسۆھبەت بولۇپ، شۇ يۇرتنىڭ ساپ ھاۋاسىدىن ھۇزۇرلانسىمۇ، گاھ خىيال كەپتەرلىرى ئالەم سەبىسىنى سەيلانە قىلاتتى. ئۇنىڭ گۈزەل ئارزۇ - ئارمانلىرى ۋۇجۇد تەختىدە غەلىيان كۆتۈرۈپ، نېمە قىلارنى بىلمەي قالاتتى. شاھزادىنىڭ ھۆسن - پەزىلىتى بىلەن دىمىغى نەملەنگەن بولۇپ، مېڭىسىنى چۇلغىۋاتقان تۈرلۈك خىياللار

ئۇنىڭ يىگىتلىك غەيرىتىگە قوشۇلۇپ، ئۇنى مەست قىلغانىدى. ئۇ ھەمىشە دەردمەنلەرچە ناخشا ئېيتىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ھالەتكە چۈشۈپ قېلىشىغا نېمىنىڭ سەۋەب بولغانلىقىنىمۇ بىلمەيتتى. ئۇ كۆڭۈل غەشلىكىنى يوقىتىپ، ھالىتىنى تۇراقلاشتۇرۇش ئۈچۈن پات - پات شاراب بىلەن كەيپىنى تەڭشەشكە ئادەتلەنگەنىدى.

شاھزادە نەۋرۇز بىر كۈنى كەيپلىكتە ئۇزۇن ئۇخلىمىدى. ئۇ چۈشىدە گۈزەل بىر پەرىزاتنى كۆردى. پەرىزات ھۆسن - جامالدا نەۋرۇزدىن نەچچە ھەسسە ئارتۇق بولۇپ، گۈل ياپرىقىدەك نازغىپ تۇرىدىغان چاچلىرى سەرۋى دەرىخىدەك نازۇك بەدىنىدە بوي تالىشىپ تۇراتتى. نازۇك لېۋى كۆڭۈلنى مەپتۇن قىلاتتى. قاش - كۆزنىڭ ھەربىر بېقىشىدا ناز قىلىشى قەلب ئۆيىدە غوۋغا قوزغايتتى. ئايدەك يۈزىدىن نۇر تېمىپ تۇراتتى. ئۇ نازۇك قولىدىكى ھېقىقتەك سۈزۈك جامدا كۆز يېشىدەك لىغىرلاپ تۇرغان مەينى شاھزادىنىڭ دىل ھۇزۇرىغا سۈنۈپ تۇراتتى. شاھزادە پەرىنىڭ قولىدىكى قەدەھنى ئىززەت بىلەن ئېلىپ ھايا بىلەن سۈمۈردى - دە، شۇ ھامان ۋۇجۇدىنىڭ لايىمىدە ئوت ئالغانلىقىنى سەزدى ۋە پەرىنىڭ ئالدىغا تىزلىنىپ سۈرىدى:

— سەن پەرىمۇ ياكى ئىنسانمۇ، — ئەي، ئاي يۈزلۈك پەرىزات، ئەگەر سەن ئىنسان بولساڭ نېمە ئۈچۈن سېنى ئىنسانلار ئارىسىدا كۆرمەيمەن، نېمە ئۈچۈن ئىنسانلاردىن يىراق تۇرسەن؟ سەن نەدە ئۆسۈپ چوڭ بولغان، سەن بۇ يەرگە نەدىن پەيدا بولدۇڭ، ئەگەر مەن سېنى ئىزدەيمەنكى بولسام نەدىن تاپىمەن، كىمدىن سورايمەن، پەرى بولساڭ جەننەتۈل رىزۋاننىڭ ئىشىكىدىكى پەرىمۇ يا سەن؟

قىز نەۋرۇزغا تەبەسسۇم بىلەن قىيا باقتى ۋە: «ئەي ئۆز — ئۆزىدىن مەغرۇرلانغۇچى، مەن ئاخىر زامان ئۈچۈن كىشىلەرنىڭ دىلىدا پىتنە قوزغىغۇچى بولىمەن. ھۆسن — جامالدا تەڭداشسىز بەختلىكمەن، كۆزۈمنىڭ ئويناقلىقىدىن ئەھلى جاھاننىڭ قەلبى غۇلغۇلىغا تولغان. سۈمبۇل چاچلىرىم ئىشق — مۇھەببەت ئەھلىنىڭ كۆڭلىنى بۇلاڭ — تالاڭ قىلىدۇ. لېۋىمدىكى مەڭ مۇھەببەت ئەھلىنىڭ قەلب ئۆيىگە ئوت ياققۇچى بولۇپ، يۈز مىڭ كۆڭۈل ئۆيىنى گۈلخانغا ئايلاندۇرىدۇ. سەرۋىدەك قەدىمدىن ھېچ كىشى بىرەر نەپكە ئېرىشەلمىگەن ئەمەس. شۇڭا، كىشىلەر مېنى پەرىدەك كۆرمەيدۇ. مېنىڭ ئىسمىم گۈل بولۇپ، فەرھار ئېلىدىن بولىمەن» دېدى — دە، شاھزادىنىڭ قولىدىكى جامنى ئالدى. شۇ ھامان نەۋرۇز

چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى. ئۇنىڭ يۈرىكى ئاغزىغا كەپلىشىپ قالغاندەك بولۇپ، قېنى قىزىغان، تىنىقى تېز ئىدى.

— ئاھ، مەن چۈشۈمدە پەرىنى كۆردۈممۇ، ئىنساننىمۇ؟
نېمىدىگەن گۈزەل، نېمىدىگەن شېرىن سۆز ئۇ؟ — شاھزادە شۇلارنى ئېيتىپ، مەيدىسىگە مۇشتلاپ ئاھ ئۇرۇپ ھەسرەتلىنىشكە باشلىدى. ئۇ بىردەم يەرگە ئۆزىنى ئېتىپ بېلىق قىزىق قۇمدا پىلتىڭشىغاندەك، دوملاپ ھەسرەتلەنسە، گاھ ئورنىدىن تۇرۇپ، مەيدىسىگە مۇشتلاپ، قايان بارارىنى بىلمەي ھەريان قاترايتتى. شاھزادە ھاياتىغا يۈزلەنگەن بۇ كۈلپەتلىك ھادىسىدىن سەۋر - تاقىتى قالمدى. ئۇ ئۆزىچە: «ئەقلىمدىن ئېزىپ قالمىسام بولاتتى. ئەقىل تىزگىنى قولۇمدىن چىقىپ كەتمىسە بولاتتى. مەن نى كويلارغا چۈشۈپ قالغاندىمەن؟ كىشىلەر مېنى ئەقلىدىن ئېزىپتۇ، دەپ قالمىسۇن، تەقدىر دۇچ كەلتۈرگەن بۇ قىسمەتلەرگە سەۋر قىلىش بىلەن ئۇنىڭ ئىلاجىنى قىلىشىم لازىم» دەپ ئۆزىگە تەسەللى بېرەتتى. ئۆزى قىزىقمىغان بولسىمۇ، بىرەر ئىش بىلەن مەشغۇل بولۇپ، ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈپ شىكەستىلەنگەن كۆڭلىگە مەلھەم ئىزدەيتتى. گۈلزارنى ئارىلاپ «گۈل» نىڭ ۋەسىل - دىدارىنى ئاق لالەگە ئوخشاتسا، گاھ سەرۋ دەرىخىنى

ئۇنىڭ قەدىدىگە ئوخشاتتى. گاھ سەمەن گۈلىنى «گۈل» نىڭ قان تېمىپ تۇرىدىغان يۈزىگە ئوخشاتسا، گاھ باشقا گۈللەرنى كۆرگەندە، ئىچىدىكى دەرد - ئەلىمنى بىر يوللا تۆككەندەك قىلاتتى. ھەر كۈنى ساراي - دەڭلەرگە بېرىپ، يېزا - شەھەرلەردىن كەلگەن سودىگەرلەر بىلەن ھال مۇڭدىشاتتى.

شاھزادە بىر كۈنى توپ كارۋانلار بىلەن ھەمسۆھبەت بولدى. كارۋانلار شاھزادىنىڭ ئۆزى بىلەن ھەمسۆھبەت بولغانلىقىدىن مەمنۇن بولۇپ، ئۇنىڭغا كۆپ ئىززەت - تەۋەززۇلارنى كۆرسەتتى. ئۇنىڭ ئۈچۈن قۇتلۇق دۇئالىرىنى ئايمىدى. بۇ شەھەردە يوق جاۋاھىرلاردىن ئىنئام قىلدى. شاھزادىمۇ ئۆزىنى كەمتەر تۇتۇپ ئۇلار بىلەن قىزغىن سۆھبەتلەشتى. ئۇلارنىڭ تۇغۇلغان يۇرتى ھەققىدە بىي مەقسەت سوئال سوراپ ھال - مۇڭداشتى.

شاھزادە سودىگەرلەر بىلەن ھال مۇڭدىشىۋېتىپ توساتتىن يېڭىلا دەرۋازىدىن كىرگەن ياش بىر سودىگەرگە كۆزى چۈشتى - دە، ئۇنىڭ بىلەن ئەسراشتى ۋە سورىدى:

— ئەي دوستۇم، نەدىن كېلىشىڭ؟

— ئەي مەرھەمەتلىك شاھزادەم، — دېدى ھېلىقى سودىگەر

شاھزادىگە تەزىم بەجا كەلتۈرۈپ تۇرۇپ، — مەن فەرخار دېگەن

شەھەردىن بولمەن، ھازىر شۇ شەھەردىن كېلىشىم. بۇ شەھەر توغرىلۇق بىلىمگەنلىرىڭىز بولسا سوراۋىرىڭ، سىز ئۈچۈن ئىككى قولۇم كۆكسۈمدە. مېنى ئۇ شەھەردە كىشىلەر بۇلبۇل دەپ ئاتايدۇ. ئۆزۈم نۇرغۇن ئىشلار قولۇمدىن كېلىدىغان، ساماۋى كىتابلاردىن خەۋىرىم بار، يېشىلىمگەن سىرلارغا تەدبىرىم بار، شېرىن ۋە راست سۆزلۈكۈم بىلەن ئەل كۆڭلىمنى شادىمان قىلالايدىغان ئادەممەن، — دېدى.

«فەرخار» دېگەن سۆزنى ئاڭلاپلا شاھزادە ھوشىنى يوقاتقاندا بولدى — دە، ئورنىدىن دەس تۇرۇپلا بۇلبۇلغا گىرە سېلىپ، ئۇنى ھۆرمەت بىلەن سۆيىدى. ئۇنىڭ بىلەن خېلى ئۇزۇن سىرداشقاندىن كېيىن، ئۇنى ئوردىغا باشلاپ كېلىپ، شاھانە تائاملاردىن غىزالانغاچ، فەرخار ئېلىدا گۈل ئاتلىق قىزنىڭ بار — يوقلۇقىنى سورىدى.

— بولمامدىغان، بار! ئېلىمىزگە شاھى مۇشكىن ئاتلىق بىرى باشچىلىق قىلىدۇ. ئۇ جەمىش ئۇرۇقىدىن بولۇپ، ئادىل — ئادالەتتە پادىشاھ فەرىدۇندىن ئارتۇق، زامانىمىز زېمىنىدا تەڭدىشى يوق، ئادالەتلىك شاھىمىزدۇر. لېكىن، شاھىمىز ئادالەتتە تەڭداشسىز، مېھىر — مۇھەببىتى چەكسىز كىشى بولسىمۇ، گۈل ئاتلىق بىرلا قىزى بار. ئۇ قىز ئىنساندىن

پىنھان بولۇپ، ئۇنىڭ جامالىنى كۆرۈش ئادەتتىكى ئادەمگە نېسىپ بولمايدۇ. ئۇنىڭ ھۆسن - جامالى ھۈنەر - كەسپتىكى كامالىتىنى تەرىپلەپ بولغىلىمۇ بولمايدۇ. ئۆزايىدىن قۇياش خىرە، نۇرلۇق يۈزىدىن ئاي خىجالەتتە قالىدۇ. ھەرقانداق ئادەم ئۇنى كۆرسە ئەقىل تىزگىنى ئىختىيارىدىن چىقىپ كېتىدۇ، — دېدى.

شاھزادە شۇ ھامان چۈشىدە كۆرگەنلىرىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى مۇئەييەنلەشتۈردى ۋە بۇلۇلغا كۆڭلىدىكى گېپىنى قويماي ئېيتىشقا باشلىدى:

— دوستۇم بۇلجۇل، بېشىمغا كەلگەن قىسمەتلەر ۋۇجۇدۇمنى ئۆرتەپ، نېمە قىلارمنى بىلەلمەي تۇرغىنىمدا ئۇلۇغ تەبىئەت ئىككىمىزنى بىر - بىرىمىز بىلەن ئۇچراشتۇردى. بىراۋنىڭ دۇنياغا ھۆكىمى يۈرگەن تەقدىردىمۇ، لەۋھۈلمەھپۇزدا يېزىلغىنى ئۆزگەرتىشكە قادىر ئەمەس. مەن تەقدىرىم ئالدىدىكى ئاجىزلىقىمنى ھېس قىلىۋاتىمەن. كۆڭلى - كۆكسى ئەقىل نۇرى بىلەن روشەنلەشكەن ھەربىر كىشى مېنىڭ بۇ ھالىمنى كۆرۈپ مېنى كەچۈرمىكى لازىم، دەپ ئويلايمەن. لېكىن، شۇنداقتىمۇ ھەرقانداق بىر قىيىنچىلىقنى يېڭىشنىڭ تەدبىرى بولغانلىقى ئۈچۈن، مەن سېنىڭ تەقدىرىم ئالدىدىكى

تەدبىرىڭگە موھتاج بولۇپ تۇرۇۋاتىمەن.

— ئەي پەلەكنىڭ سالغاتېشى قەلبىنى چاڭ قىلغان شاھزادە، مەن خىزمىتىڭگە تەييار. سەن بۇنچىۋالا دەرد — ئەلەمگە گىرىپتار بولۇپ، تەنلىرىڭ ئارامسىزلىنىۋاتقان تۇرسا، ماڭا بۇ يەردە ئولتۇرۇشنىڭ نېمە ھاجىتى بار؟ جېنىم تېنىمدە بولىدىكەن، سېنىڭ مۈشكۈللىرىڭ ئۈچۈن جېنىمنى تەسەددۇق قىلىشقا تەييارمەن. مەن بۈگۈنلا يولغا چىقاي، قولۇمدىن كېلىدىغان بارلىق تەدبىرلىرىمنى ئىشقا سالاي، ئەگەر ئۇ مەلىكە سېنىڭ ئەھۋالىڭدىن خەۋەر تېپىپ كۆڭۈل قەسرى سېنىڭ مۇھەببەت شامىڭنىڭ ئىللىق نۇرى بىلەن يورۇپ قالسا، يۈسۈق بىلەن زۈلەيخا بىر بولغاندەك خاسىيەتلىك ئىش بولغان بولىدۇ.

شاھزادە بۇلبۇلنىڭ سېھرىي سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن دەرھال بۇلبۇلنىڭ قولغا سۆيىدى ۋە:

— ئەي كۆڭلۈم ئۆيىنىڭ شام — چىرىغى، ۋاپادار دوستۇم، سەن دەرھال يولغا چىققىن. مېنىڭ بۇ ھالىمنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ دەرد — ئەھۋالىمدىن خەۋەردار قىلغىن، — دەپ ئۆتۈندى.

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان بۇلبۇل فەرھار ئېلىگە قاراپ يولغا

چىقتى. فەرخار ئېلى گۇيا جەننەتتىن ئەنداز ئالغاندەك ناھايىتى
 گۈزەل بىر ۋەتەن بولۇپ، ھاۋاسى ساپ، سۇلۇق، ھەممە يېرى
 گۈزەل دەرەخلەر بىلەن بۈككىدە قاپلانغان، رەڭگارەڭ گۈللەردىن
 ھەمىشە گۈپۈلدەپ ئەتىر پۇرىقى دىماغقا ئۇرۇلۇپ تۇرىدىغان
 بەكمۇ گۈزەل بىر شەھەر ئىدى.
 نەزم:

بولۇپ فەرخار جەننەتتىن نەمۇدار،
 بېھىشتى ئەدەتتەك شەھىر گۈلزار.
 ھەۋا ئەيسادەمدەك روھىيەرۋەر،^①
 يەغاچلار^② تۈبى - يۈ، ئاقار سۇ كەۋسەر.
 چەمەنلەر ئىچىرە قۇشلارنىڭ سەفرى،^③
 يەغاچلار ئۈچۈ گۈللەرنىڭ سەرىرى.^④

بۇلىبۇل دېگەن مۇددەت، ياخشى سائەتتە فەرخار ئېلىگە
 يېتىپ كەلدى - دە، گۈلنىڭ قەسىرى ئەتراپىدا شاھزادە

① بۇ مىسرانىڭ شەرھى: ھاۋاسى ئەيسا پەيغەمبەرنىڭ نەپسىرىدەك ھاياتبەخش
 ئىدى.

② يەغاچلار: دەرەخلەر، تۇبا ياكى - جەننەت ئىشىكىدىكى تۇبا دەرىخى.

③ سەفرى: يېقىملىق ئاۋاز.

④ سەرىر - تەخت.

نەۋرۇزنىڭ گۈل ئىشقىدا ئېيتقان غەزەللىرىنى خۇش ئاھاڭدا
ئېيتىشقا باشلىدى. بۇ ناخشىنى ئاڭلىغان ئادەمنىڭ كۆڭلى
بۇزۇلۇپ، باغرى قانغا تولۇپ، ناخشىغا جور بولغۇسى كېلەتتى.
كاتتا بېزەلگەن شاھانە چىمىلىق ئىچىدە ھۇزۇرلىنىپ
ئۇخلاۋاتقان گۈل، سەھەر ئەسكەن سوغۇق شامالنىڭ ئوچۇق
دېرىزىنىڭ پەردىلىرىنى قايرىپ كۆكسىنى سۈيۈپ ئۆتۈشى
بىلەن ئويغىنىپ كەتتى.

باغۇ ئېرەم تەرەپتىن ئەسكەن ھاۋا بۇلبۇلنىڭ يېقىملىق
ئاۋازدا ئېيتقان ئىشقى پىراق ناخشىسىنى شاھانە خانىسىغا ئېلىپ
كەرەتتى. بۇلبۇل ناخشىسىدا نەۋرۇزنىڭ سۈپەتلىرىنى قىلىپ،
گۈلنىڭ ئىشقىدا بىتاقەت بولغانلىقىدىن خەۋەر بېرەتتى.
يۈرەكنىڭ نازۇك بېغىشلىرىدىن ئۆتۈپ، تەننى تىرتىتىدىغان،
ئەلەمدىن ھەسرەتلىنىپ ۋۇجۇدىتىن يالقۇن چىقىرىدىغان بۇنداق
ناخشا گۈلنىڭ نازۇك بەدىنىنى ياپراقتەك تىترەتمەي قويىمىدى.
ئۇ ئۆزى ئۈچۈن ئازاب چېكىۋاتقان يىگىتنىڭ دەرد -
ئەلەملىرىنى چۈشەندى. ئۆز دىدارىدىن نەسۋە بېرىپ ئازابلانغان
كۆڭلى ۋە شەكىستىلەنگەن قەلبىگە مەلھەم بولۇشنى ئويلىدى.
مۇشۇنداق قىلسام بىراۋنى ئازابتىن قۇتقۇزۇپ، ئىنسانىيلىق
بۇرچۇمنى ئادا قىلغان بولىمەن، دەپ ئويلىدى - دە، كۆڭۈل
بېغىنى شاھزادە نەۋرۇزنىڭ ھەسرەت ياشلىرى بىلەن
سۇغىرىشنى مۇۋاپىق كۆردى.

مەلىكە گۈلنىڭ سەۋسەن ئاتلىق بىر ئېمىكئانسى بار ئىدى. ئۇنىڭ گەپ - سۆزلىرى گويا خەنجەر، گويا يىڭنە ئىدى. كەشمىرلىك بولۇپ، شۇ ئەلدە ھىيلە - نەيرەڭدىن ساۋاق ئېلىپ ۋۇجۇدى باشتىن - ئاياغ ھىيلە - مېكر بىلەن تولغان، گويا ئېلىنى شاگىرتلىققا ئالغانىدى.

ئۇ گۈلنىڭ نەۋرۇز ئىشىقىدا باغرى قانغا تولۇپ، كۆزىدىن بۆلۈڧلاپ ياش تۆكۈلۈۋاتقانلىقىنى كۆردى ۋە ئۈستۈمۈت يۈز بەرگەن بۇ ھادىسىدىن ھەيران قالغان ھالدا بۇ ئىشنىڭ سەۋەبىنى سورىدى.

— مېھرىبان ئانا، مۇشۇ كۈنلەردە مېنىڭ ۋۇجۇد تەختىمگە قانداق بىر ئوتنىڭ تۇتاشقانلىقىنى بىلمەيمەن. يوشۇرۇن بىر ئوت جېنىمنى، ياق يۈرىكىمنى كۆيدۈرۈپ ماڭا زادىلا ئاراملىق بەرمەيۋاتىدۇ. مەن نېمە ئىش بىلەن مەشغۇل بولۇشۇمنى زادىلا بىلمەيۋاتىمەن، — دېدى گۈل ۋە دېرىزىدىن باغ تەرەپكە قارىدى. باغدا بۆلبۈل بىر دەستە ئەتىرگۈلنى تۇتۇپ گۈل تەرەپكە قاراپ تۇراتتى. گۈلدىن تارىغان ئەتىر پۇرىقى، شاھزادە نەۋرۇزنىڭ دەرد - پىراقلىرىنى ئېلىپ دېرىزىدىن دىماغقا ئۇرۇلاتتى. سەۋسەن دەرھال باغقا كىردى - دە، بۆلبۈلدىن بۇ يەردە تۇرۇشنىڭ سەۋەبىنى سورىدى.

— ئەي گېپىنىڭ مەنىسى يوق ۋالاقىتەگگۈر، ئادەمگە ئاراملىق بەرمەي بۇ يەردە نېمە ئىش قىلسەن، سەن ئېيتقان

داستانىڭدىكى نەۋرۇز دېگەننىڭ كىم ئۇ، ئۇ جاھاننى
يورۇتىدىغان قۇياش دېدىڭ، ئۇ زادى كىم، بۇنداق ھەسرەتكە
تولغان ناخشىنى كېچە - كۈندۈز بۇ شاھانە قەسىردە توۋلاپ
يۈرۈشۈڭنىڭ سەۋەبى نېمە، بۇنداق نالە قىلىشىڭنىڭ مەقسىتى
زادى نېمە؟ ماڭا بىرىنىمۇ قويماي ھەممىنى دېگەنە!

بۆلبۈل بىر ئۇلۇغ - كىچىك تىنىۋالدى - دە، شاھزادە
نەۋرۇزنىڭ سۈپەتلىرىنى، مەلىكە گۈلنىڭ ئىشقىدا ۋۇجۇدى
ئازابلىنىپ چىرايى كۈندىن - كۈنگە سارغىيىپ
كېتىۋاتقانلىقىنى، مۇشۇ باغدا نەۋرۇزنىڭ ھالىدىن گۈلنى
خەۋەردار قىلىش مۇددىئاسىنى بىر - بىرلەپ سۆزلەپ بەردى.
شاھزادە نەۋرۇزنىڭ سۈپەتلىرىنى ۋە گۈلنى چۈشىدە كۆرۈپ
غايىۋانە ئاشىق - بىقارار بولغاندىكى ھالىتىنى بۆلبۈلدىن
ئاڭلىغان سەۋسەن ئاڭلىغانلىرىنى بىر - بىرلەپ گۈلگە
سۆزلەپ بەردى ۋە:

— ئەي گۈزەل مەلىكەم، سەن ئاتا - ئاناڭدىن ئەيمىنىگەن،
بىزلەرنى نومۇستىن ئۆلتۈرمىگەن، ئۆزۈڭ قانچىكى سالامەت
بولساڭ، مۇھەببەتنىڭ ئوتى شۇنچە ئۇلغىيىدۇ. ۋۇجۇدۇڭ
شۇنچە ئۆرتىنىدۇ. بۇ ئوتقا گىرىپتار بولغان ئادەم ئۆزىنى
قانچە تۇتۇۋالغانسېرى ئازاب شۇنچە كۈچىيىدۇ. بۇ يولدا
ئۆلۈمنى ئويلاپمۇ قويمايدۇ. ئېتىنى تىخ بىلەن كەسمۇ نېمە
قىلىۋاتقانلىقىنى زادىلا بىلمەس بولۇپ كېتىدۇ. سەن بۇنداق

بولۇۋەرسەڭ پات ئارىدا ئۆزۈڭنى ئىختىيارىڭدىن چىقىرىپ
قويسەن، ئۇ ھالدا خەلق ئالدىدىكى ئىناۋىتىڭنى ئويلدىڭمۇ؟
سەن بۇ ئىشقتىن ۋاز كەچكىن، — دېدى.

— ئەي ئانا، مېنى يىغلىغىلى قوي، جاراھەتلەنگەن
قەلبىمگە تۈز سەپمە، سەن مەن ئۈچۈن نېمىلەرنى قىلىدىڭ،
نېمىلەرنى كۆرمىدىڭ، سەن مېنىڭ پۈتمەي قالغان ئىشلىرىمنى
پۈتكۈزدۈڭ، سەن مەن ئۈچۈن يەنە بىر قېتىم خىزمەت
كەمىرىنى بېلىڭگە باغلىغىن، مېنىڭ ئەھۋالىمنى ئاتا - ئانامغا
چۈشەندۈرگىن، ئۇلار مېنىڭ ئەھۋالىمدىن خەۋەردار بولسۇن، —
دېدى گۈل.

سەۋسەن گۈلنىڭ پەرشان ھالىتىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا قىلغان
نەسىھەتلىرىگە پۇشايمان قىلدى. گۈل بۇلبۇلدىن ھەمىشە
نەۋرۇزنىڭ ئەھۋالىنى سورايتتى. بۇلبۇل قاچان گۈلنى چۈشىدە
كۆردى، شۇندىن باشلاپ ئەلدىن ئۆزىنى قاچۇرغانلىقىنى باشتىن -
ئاياغ بىرىنىمۇ قويماي سۆزلەپ بەردى. بۇ سۆزلەرنى
ئاڭلىغانسىرى گۈلنىڭ ئىشق - پىراقى ھەسسىلەپ ئاشاتتى.
ۋۇجۇدى ئوتتەك قىزىرىپ ئارامسىزلىناتتى. بۇلبۇلنى
يوشۇرۇنچە خالىسا چاقىرىپ كۈنلەپ - كۈنلەپ شاھزادە نەۋرۇز
توغرىسىدا سۆھبەتلىشەتتى، كىمنى كۆرسە دەيدىغىنى «نەۋرۇز،
نەۋرۇز» بولۇپ، تىلى بۇ سۆزلەرنى زىكىر قىلىشنى دەقىقمۇ
توختاتمىغانىدى. گۈل بۇ دەردكە گىرىپتار بولغانسىرى

كوڭلىدىن سەۋر قېچىپ مەنزىلىگە يېتەلمەي نائىلاج
قېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلاتتى.

ئەمدى گەپنى شاھزادە نەۋرۇزدىن ئاڭلايمىز.

شاھزادە نەۋرۇز بۇلبۇلنى فەرخار ئېلىگە — گۈلنىڭ
يېنىغا يولغا سالغاندىن كېيىن، ھەمىشە يۈرىكىدىن ئوتلۇق ئاھ
ئۆكسىمەيدىغان بولۇپ قالدى. كۆزىدىن ئۇيقۇ قېچىپ، نە سۆز،
نە ناخشا — مۇزىكا خۇشياقمايدىغان بولۇپ قالدى. ئويۇن —
چاقچاقتىن ئۆزىنى تارتىپ، يېمىكى غەم، ئىچمىكى قان بولدى.
پىكىر — خىيالى گۈل بىلەن دىدارلىشىش بولۇپ، كوڭلى
تەسكىن تاپقۇدەك ھېچ نەرسە يوق ئىدى. شاھزادىنىڭ ئاتىسى
فەرۇھ ئوغلىنىڭ بۇ ئىشلىرىدىن خەۋەردار بولغاندىن كېيىن
ئوغلى ئۈچۈن كۆپ قايغۇردى. ئوغلىنى بۇ نىيىتىدىن
ياندۇرماقچى بولۇپ تۈرلۈك تەدبىرلەرنى ئويلاپ ئىشقا سالغان
بولسىمۇ، لېكىن بۇ تەدبىرنىڭ ھېچقايسىسى ئۇنىڭ بۇ نىيىتى
ئۈچۈن كۈچىنى كۆرسىتەلمىدى. ئوغلىنىڭ كۈندىن — كۈنگە
ئاجىزلاپ، چىرايىنىڭ سارغىيىپ ھالىدىن كېتىۋاتقانلىقىنى
كۆرگەن پادىشاھ، ئوغلىنىڭ بۇزۇكى ۋە ئاتا — ئانىلىرى بىلەن
مەسلىھەتلىشىپ ئاخىر ئوغلى نەۋرۇزنى فەرخار ئېلىگە يولغا
سالماقچى بولدى ۋە نۇرغۇن سوۋغا — سالام، مال — مۈلۈك،
يېمەك — ئىچمەك تەييارلاپ، ئۇنىڭ بىلەن بەھمەن ئاتلىق بىر
بەگنى قوشۇپ قويدى. پادىشاھ بەھمەنگە نۇرغۇن ئىشلارنى

تاپىلاپ، ئىلاج بار نەۋرۇزنى تۈرلۈك يوللار بىلەن سەپەردىن قايتۇرۇپ ئەكىلىشنىڭ تەدبىرىنى تۈزۈشنى جېكىلىدى ۋە داغدۇغا بىلەن ئوغلىنى ئۈزىتىپ قويدى.

سەپەر ئۇزۇن، يول ھاردۇقى يەتكەنسېرى بەھمەن بەگ شاھنىڭ ئۆزىگە قىلغان سۆزلىرىنى ئېسىگە ئېلىپ، شاھزادىنى سەپەردىن قايتۇرۇشنىڭ كويىغا چۈشتى ۋە:

— بۇنداق كۆپ دەپنە - دۇنيا بىلەن سەپەر قىلىپ ھەم سەپەرداشلارنى، ھەم خەلقنى زۇلۇمغا سالسىز، پۈتكۈل ئەل سىزنىڭ غېمىڭىزدە قالدى. ئۇلار شاھزادىمىز قاندىن قىلىپ فەرھار ئېلىگە يېتىپ بارار، يولدا بىرەر زەخمەتكە مۇلاقت بولۇپ قالارمۇ، نەۋىشاد ئېلى پەرىلەرنىڭ ماكانى، سەنەملەر مەملىكىتى، لاتاپەت شەھىرى، نازۇكلار يۇرتى تۇرسا، شاھزادىلەر شۇنچە گۈزەللەر ئىچىدىن يارىغۇدەك بىرەر نازىن چىقمىغانمىدۇر؟ دەپ ھەسرەتلىنىشى مۇمكىن، سىز قىلچە ئەھمىيىتى بولمىغان بۇ مەنىسىز يۈرۈشنى تەرىك ئېتىڭ، — دېدى.

نەۋرۇز بەھمەن بەگنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلاپ ناھايىتى ئاچچىقلاندى ۋە ئۇنىڭغا تەئەددى قىلىپ مۇنداق دېدى:

— سەن ئەقلىڭدىن ئېزىپسەن، سېنىڭ ساقىلىڭ ئاقارغان بىلەن قەلبىڭ ئاقارماپتۇ، سەن ياشتا چوڭ بولغانسېرى ئەقلىڭ زىيادە بولماي، بەلكى جاھىللىقنىڭ زىيادىلىشىپ

كېتىپتۇ، سەن مېنى بۇ يەردىن قايتۇرۇمەن دەپ خام خىيال قىلما، ئاتام سېنى ماڭا خىزمەتچى قىلىپ بەرگەنكەن، سەن مەن نەگە بارسام بىللە بېرىشىڭ، بۇيرۇغان ئىشمنى بەجاندېلىق بىلەن ئورۇندىيالىشىڭ شەرت. ئەگەر مەن سەندىن يەنە مۇشۇ مەنىدە گەپ ئاڭلايدىغان بولسام، تېنىڭ ئامان قالمايدۇ، سەن ئۆزۈڭنىڭ خىزمىتىدە بەجاندېل ئىشلەشنى بىل! — دېدى.

نەزم:

ئەگەر سەندىن يەنە بىر ئىش تىەيىن،
ئۆز ئىلكىم بىرلە ئورتاڭدىن چاپايىن.
قوپ ئەمدى ئايتماڭىل فوزۇللۇق،
ياراشۇر بەگىكە بەگلىك قۇلغا قۇللۇق.

شاھزادىدىن بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان بەھمەن بەگ ئۆزىنىڭ شاھزادىغا قىلغان گەپلىرىدىن كۆپ پۇشايمان قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ كۆڭۈل زېمىنىدا شۇ ھامان بىر شۇملۇقنىڭ ئورۇقى بىخ يېرىپ چىقتى.

شاھزادە ئۆلپەتداشلىرى بىلەن كەچقۇرۇنلۇقى كاتتا بىر سورۇن ھازىرلىدى. ئۇلار بەزمىدە ناخشىچىنىڭ ناخشىسىدىن كۆڭۈل ئازادلىك ھېس قىلىشىپ تالڭ ئاتقۇچە مەي ئىچىشتى،

مەينىڭ كەيپىدە مەست - مۇستەغرىق بولۇپ، تاڭ ئاتقانلىقىنىمۇ ئۇنتۇشتى. پۇرسەتنى غەنىمەت بىلگەن بەھمەن بەگ ئۆز يېقىنلىرىنى يىغىپ سەپەر تەييارلىقلىرىنى قېچىرلارغا ئارتىپ شاھزادىنى يالغۇز قالدۇرۇپ ئارقىغا قايتىشتى.

ئەتىسى نەۋرۇز ئۇيقۇدىن ئويغاندى. گويا يۈنۈس ئەلەيھىسسالام بېلىق قارىندىن چىققاندەك بولدى. ئۇ ئەتراپىغا قاراپ بەھمەن بەگنىڭ قىلغانلىرىنى بىلدى. كۆڭلى بىر ئاز ئىزتىراپقا چۈشۈپ، قاتتىق خاپا بولغان بولسىمۇ، لېكىن كۆڭلىدە: «دۈشمەن دېگەن ھامان دۈشمەنلىكىنى قىلماي قالمايدۇ. بۇ تەقدىر - قىسمەتنىڭ يازمىسى ئوخشايدۇ، ئادەم ئىشقا گىرىپتار بولسا، دېمەك ئۇنىڭغا جاپا دەشتىنى توغرىلايدۇ. ئىشقا گىرىپتار بولغان ئادەم ھەرقانداق بالاغا سەۋر قىلىشنى كەسىپ قىلىشى، ئاشقى ئۈچۈن ئورنىغا قان يۈتۈشى، ئاشقى ئۈچۈن جېنىنى سەدىقە قىلىشتىن باش تارتىمىقى لازىم. بەھمەننىڭ مېنى تاشلاپ سەپەر جابدۇقلىرىنى ئېلىپ قېچىپ كېتىشى مەن ئۈچۈن بەرىبىر» دەپ ئويلىدى ھەمدە تۈنۈگۈن ئۆزى بىلەن ھەمداستىخان بولۇپ مەستلىكتە ئۇخلاپ قالغان بۇرادەرلىرىنى يىغىپ دېدى:

— بەھمەن قىلغۇلۇقنى قىلىپ، بارلىق سەپەر تەييارلىقلىرىنى ئېلىپ قېچىپ كېتىپتۇ. بىزدە نە پۇل، نە ئات -

ئۇلاغ، ھېچنېمە يوق بولدى. مەن سىلەرنى كۆپ جاپاغا سېلىپ قويدۇم، ئۇنىڭ ئۈچۈن سىلەردىن كەچۈرۈم سورايىمەن، سىلەر بۈگۈندىن تارتىپ ئۆز يولۇڭلارغا ماڭساڭلار بولىدۇ.

— شاھزادەم، ئۇنداق گەپنى ئېغىزغا ئالغۇچى بولمىسلا، — دېيىشتى سەپەرداشلىرى، — بىزنىڭ جېنىمىز تېنىمىزدە بولىدىكەن، بىزنىڭ ئىختىيارلىقىمىز سىلىنىڭ قوللىرىدا، سىلىنى مەقسەتلىرىگە يەتكۈزۈش ئۈچۈن بىز داۋاملىق قۇللۇق قىلىشقا تەييارىمىز. بىز سىلىگە يارىمىساق كىمگە يارايمىز. بىز سىلىنىڭ شاپائەتلىرى بىلەن خۇشال بولدۇق، ئەمدى سىلىنىڭ باشلىرىغا كۈن چۈشكەندە سىلىنى تاشلاپ قېچىپ كەتسەك راۋا بولامدۇ؟

شاھزادە ئۇلارنىڭ بۇ ئىرادىسىدىن تەسىرلەندى. ئۈستىدىكى شاھانە لباسلارنى تاشلاپ دەرۋىشلەرچە كىيىنىپ تەۋەككۈل دەرياسىغا كېمىسىنى سالىدى. ئۇلار يول يۈرۈپ، يۈرگەندىمۇ مول يۈرۈپ، ئاخىر فەرخار ئېلىگە يېتىپ كەلدى. كوچىلاردا دەرۋىش سۈپەت يۈرۈپ بۆلبۇلنىڭ تۇرار جايىنى سۈرۈشتۈرۈپ بىلدى. ئۆز دوستى شاھزادە نەۋرۇزنى بۇ سۈپەتتە كۆرگەن بۆلبۇل كۆزىگە ئىشەنمەي قالدى ۋە بىردەمدىن كېيىن ئېسىنى يىغىپ ئۇنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتقىنىچە ئايىغىغا تىزلاندى ۋە سورىدى:

— گەي شاھزادەم، بېشىڭغا نېمە قىسمەتلەر چۈشتى، سەن

بىلەن بىرگە سەپەرگە ئاتلانغانلار قېنى، مال - مۈلۈك، سەپەر جابدۇقلار قېنى؟ سېنى بۇ ھالغا كەلتۈرگەن زادى كىم؟ شاھزادە ئۆزى دۈچ كەلگەن قىسمەتلەرنى بىر - بىرلەپ بۆلۈلگەن بايان قىلىپ بەردى، بەھمەننىڭ قىلغانلىرىدىن قىلچە ئاغرىنمايدىغانلىقىنى، بەلكى ئۆزى دۈچ كەلگەن بۇ قىسمەتلەرنى ئۆز سۆيگىنى يولىدىكى ئامەت دەپ بىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئاخىرىدا بۆلۈلۈشكۈ گۈل بىلەن ئۇچرىشالغان ياكى ئۇچرىشالمىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئەھۋالىنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى سورىدى.

— ئۇچراشتىم، ئۇچرىشىپلا قالماستىن بەلكى سېنىڭ بارلىق ئەھۋالىڭدىن ئۇنى خەۋەردار قىلدىم. بىچارە قىز سېنىڭ ھالىڭنى بىلىپ كۆيۈك ئوتىغا سەندىن بەكرەك گىرىپتار بولدى. ئۇ سېنىڭ ئىشقىڭدا قىلىۋاتقان ئىشىدىن ئازدى. ھەمىشە سېنىڭ ۋەسلىڭدىن باشقا ھېچ نەرسىنى سورىمايدۇ. ھازىرقى ھالەتتە سەن ئۇنىڭ ئۈچۈن ئاشىق ئەمەس، بەلكى ئۇ سەن ئۈچۈن ئاشىق يولغا چۈشۈپ قالدى. گويا سەن ۋامۇق، ئۇ ئۆزى بولدى.

شاھزادە بۆلۈلۈش بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ كۆڭلى بىرئاز تەسكىن تاپقاندا بولسىمۇ، لېكىن ۋۇجۇد تەختىدە يالقۇنلاۋاتقان ئوتنىڭ گۈلخانغا ئايلىنىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى.

— شۇ تاپتا ۋۇجۇدۇم ئازابىتىن ئۆرتەنمەكتە. بىچارە گۈل مېنىڭ ئىشقىمدا جاپا تارتسا مەن ئۈچۈن راۋا ئەمەس، سەن دەرھال مېنى گۈلنىڭ قېشىغا باشلاپ ئاپارغىن، ئۇنىڭ بىلەن مېنى كۆرۈشتۈر، — دېدى ئۇ بۇلبۇلغا.

ئۇلار كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ دەرھال يولغا چۈشتى، گۈل ناخشىچىلار بىلەن نەۋرۇزنىڭ ئىشقىغا بېغىشلانغان ناخشىلارنى ئېيتىپ مۇڭلىنىپ ئولتۇراتتى.

شاھزادە نەۋرۇز، بۇلبۇل بىلەن چاھار باغقا ئورۇنلىشىپ، مەلىكە گۈلنىڭ ھىدىنى ھىدلىدى. نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئارامسىزلانغان كۆڭلى ئارامغا چۈشكەندەك، دەرمانسىزلانغان ۋۇجۇدى كۈچ قۇۋۋەتكە تولغاندەك بولدى — دە، روھى ئۇرغۇپ، نەچچە ۋاقىتتىن بېرىقى سېغىنىش ھېسسىياتى پارتلاش دەرچىسىگە بېرىپ قالغانىدى. شاھزادىنىڭ بۇ ئەھۋالىنى كۆزىتىپ تۇرغان بۇلبۇل شاھزادە تىلىدىن گۈلگە قارىتىپ مۇنداق دېدى:

— ئەي گۈل، گۈلشەنلەر ئارا شادىمان بولغىن. مېنىڭ ئىشقىمدا كۆيۈپسەن، ھەمىشە شاد بولغايسەن. پەلەكمۇ ئۈستىڭدىكى غەم — ئەندىشىدىن سېنى ئازاد قىلسۇن! مەن سەن ئىستىگەن چىرايى مىسكىن، دىلى غەمكىن ئاشىق بولمەن. مەن سېنىڭ ھىجرانىڭدا ئاۋارە، بىچارىمەن، ئىشق ئوتى ۋۇجۇدۇمنى ئۆرتەپ ماڭا ئامانلىق بەرمەيدۇ. مەن سېنىڭ ئۈچۈن

سۇلتانلىقنى تاشلاپ گادايلىق يولغا ماڭدىم. سېنىڭ دىدارىڭنى كۆرۈشنى ئۈمىد قىلىپ جاھاندىن كەچتىم. سەن مەندەك غېرىبىنىڭ نالە - زارىغا قۇلاق سالغايىسەن. كۆزلىرىڭنى قىيا بېقىپ ھالىمغا نەزەر سالغايىسەن. تاڭ ساباسى تىنىقلىرىمنى تىنىقلىرىڭغا قوشسا، مەن تەرەپكە بىر نەزەر سالارسەنمۇ، سەن تەختتە خۇشال، مەن تۆۋەندە غەمىنىڭ ئەسىرى بولۇپ قالدىم. ماڭا دىدارىڭنى كۆرسەتسەڭچۇ؟

نەزمە:

ئىسسىق ئۇششۇ ئوتقا يىراقتىن،
مېنى سۆيگەن نېتەر نەۋشاد بەختتىن.

گۈل بۇلبۇلنىڭ نەۋرۇز تىلىدىن ئېيتقان بۇ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ دەرھال ھوشىنى يىغدى ۋە:
— يارەي، بۇ نە رەھمەت كېچىدۇر، نە كېچە بەلكى رەھمەت كۈندۇر، ماڭا ھېچقانداق مۇنەججىم مۇنداق خۇشال مىنۇتلارنى ئالدىن ئۇقتۇرمىغان ئىدى. بۇ قانداق گەپ ئۆزى، — دەپ تىڭرىقاپ قالدى ۋە بۇلبۇلدىن بۇ گەپنىڭ زادى نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى تەپسىلىي سورىدى. بۇلبۇل خۇشاللىقىدىن گۈلگە قارىتىپ مۇنداق دېدى:

— ئەي ھۆسن گۈزەللىكتە ئاينى تاڭ قالدۇرىدىغان

مەلىكە، سېنىڭ ئاياغىڭنىڭ ئىزى مەن ئۈچۈن تۇتيا بولدى. ئاياغىڭدىكى تۇپراق مېنىڭ تاجۇ - تەختىم بولدى. سېنىڭ جامالىڭنى كۆرۈپ مېنىڭ ھالىمنىڭ نە بولغانلىقىنى بىلمەمسەن؟ مەن سېنىڭ ۋىسالىڭغا قاچانمۇ يېتەرمەن، مېنىڭ بوسۇغاڭغا كېلىشىم سېنىڭ ۋىسالىڭ ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى سېنىڭ ھىدىڭنى ھىدلاپ ئۆلۈش ئۈچۈن ئىدى. مەن سېنىڭ دۆلىتىڭگە كېلىشىمنى چۈشۈم دەپ بىلىۋاتىمەن. مەن بۇ بەختكە قانداق شۈكرى ئېيتىشىمنى بىلمەيۋاتىمەن. ئەگەر مەن سېنىڭ دىدارىڭغا بىردەم نەزەر سالسام، ئۆلۈپ كەتسەممۇ ئارمانىم قالمايتتى. تىلىكىمنىڭ سېنىڭ دىدارىڭغا قېنىش ئىكەنلىكىنى بىر سەنلا بىلىسەن!

مەلىكە گۈل، نەۋرۇزنىڭ بۇ ئەلگە كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ سەۋسەنگە مۇنداق دېدى:

— ئەي كۆزۈمنىڭ قاراسى، ماڭا پەقەت سەنلا ھەمدەم بولالايسەن. بۇرۇنقى نەسىھەتلىرىڭنى ئىككىنچىلەپ ئېغىزغا ئالغۇچى بولما. نەۋرۇز ئۆزىنى غاپىللىق دېڭىزىغا تاشلايدىغاندەك قىلدۇ. مەن ئۇنىڭ دىدارىدىن نېسىۋىسىز قالماي، ئۇنىڭ ھىدىلىرىنى ساбаھدىن ھىدلاپ قالماي، سەن ماڭا ئۇنىڭ ئەھلىدىن خەۋەر بەرگىن. سېنىڭ ماڭا دوستانلىقىڭنى كۆرسىتىدىغان ۋاقىت كەلدى، مېنىڭ ھەسرەتتىن بۇزۇلغان كۆڭلۈمنى ئاراملىق مەلھىمى بىلەن

تۈزگەيسەن.

گۈلنىڭ ئۆزىدىن ئۆتۈنىشىنى ئاڭلىغان سەۋسەن گۈلگە
مۇنداق دېدى:

— جېنىم گۈل، مۇنداق سۆزلىرىڭنى قوي، بۇنداق
چۈشۈنۈكسىز سۆزلەرگە ھەرگىز ئىشەنمە، ساڭا دەرد – ئەھۋال
ئېيتقىنى نەۋرۇز ئەمەس، بەلكى بۇلبۇلنىڭ ئۆزى شۇ.
ئىشەنمىسەڭ زۆھرە ئۇنىڭدىن بىرنەچچە سوئال سوراپ
باقسۇن، — دېدى ۋە ئۇنىڭغا ئىشارەت قىلدى. زۆھرە چاڭنى
توزۇپ، خۇش ئاۋاز بىلەن گۈل تىلىدىن بۇلبۇلغا قارىتىپ
مۇنداق دېدى:

— ئەي خۇش ئاۋاز قۇش، يالغان گەپلىرىڭ بىلەن مېنى
سەۋدايلىققا گىرىتپار قىلدىڭ، نەۋرۇز دېگەن كىشى بۇ
ئىشلاردىن بىخەۋەر، كۆڭۈل خۇشلۇقى بىلەن بەنت بولىۋاتىدۇ.
سەن ئۇنىڭ تىلىدىن مۇنداق گەپلەرنى قىلما. ئۆز ئىشى بىلەن
مەشغۇل بولۇپ، كۈنلىرىنى خاتىرجەم ئۆتكۈزۈۋاتقان نازىنى
گۈلنى زار قىلىپ، ئۇلۇغ – ئۇششاقلار ئارىسىدا خار قىلما.
مېنى دائىم گەپكە سېلىپ ئاۋارە قىلما. «ئۇسسۇسغان سۈنى
كۆرمىسە ئىشەنمەس، نەچچە قېتىم سۇ دېگەنگە ئۇسسۇزلۇقى
قانماس» دەپتىكەن، مەن فەرخار ئېلىدە ئەتىۋارلىق بىر ئادەم
ئىدىم. پۈتۈن ئەلگە كىردىم. ئاشكارا بولۇپ كەتتى. ھايات
چىرىغىنىڭ يېغى تۈگەپ پىلىلداپ قالدى. ئەگەر ھەر تۈرلۈك

ئەھۋاللار بولسا، پال ئېچىپ بىلەرسەن. مەن چۈشۈمدە بۇ
بەختتىن بىدار ئىكەنلىكىنى بىلدىم گويا سەن چۈش
كۆرگەندەك.

نەزىم:

ئىسسىقۇرۇمۇ كىشى ئوتقا يىراقتىن،
مېنى سۆيگەن نىتەر نەۋشاد بەختتىن.

دېگەن سۆزنى تەكرارلاۋەردىڭ، سېنىڭ يەنە قانچىلىك يالغان
گېپىڭ بولسا، يەنە شۇنچىلىك دەۋەرگىن.

شاھزادە نەۋرۇز زۆھرەدىن يۇقىرىقى سۆزلەرنى ئاڭلاپ
قۇلىقىدىن بىر ئوت كىرىپ يۈرۈگىنى كۆيدۈرگەندەك بولدى.

ئۇ ئۆز - ئۆزىگە: يارەب بۇ زەخمەت كۈنىمۇ نېمە؟ كۈن ئەمەس
تېنىم شىكەستىلەنگەن كۈن بولدى. مۇنەججىملەر ماڭا بۇنداق
خەۋەر بەرمىگەن ئىدى. بۇ زادى قانداق گەپ بولدى ئەمدى، دېدى -
دە، بۇلبۇلغا مۇنۇ سۆزلەرنى گۈلگە ئېيتىشنى تاپىلدى.

«ئەي، ھۆسن ئىچىدە فەرخار ئېلىنىڭ ئايى، بىتاقەتتە
فەرخار ئېلىنىڭ شاھى. بۇسۇغاڭنىڭ توپىسى مېنىڭ جېنىم
ئۈچۈن تۇتيا بولدى. سېنىڭ كۈچاڭنى سەيلە قىلىش گويا
پەيغەمبەرنىڭ مىراج كېچىسى ئاسمانغا چىققىنىغا ئوخشاش
بولدى. سېنىڭ غېمىڭ مېنىڭ جېنىم بولدى، ئەگەر سېنىڭ

غېمىڭدە بولمىسام بۇ جاننىڭ مەن ئۈچۈن نېمە كېرىكى بار دەيسەن؟

سېنى خىيال قىلىش بىلەن مېنىڭ ھالىم بۇ بولغان تۇرسا،
 ۋىسالىڭغا يېتىشكە قانداقمۇ ماجالىم بولسۇن؟ سېنىڭ دىدارىڭنى
 كۆرۈش ئۈمىدىمۇ يوق ئىدى. مەن پەقەت ئەلدىن سېنىڭ گەپ
 سۆزلىرىڭنى ئاڭلىساملا شۇ كۆپايە قىلاتتى. مېنىڭ بۇ يەرگە
 كېلىشىم سېنىڭ ۋىسالىڭ ئۈچۈن ئەمەس ئىدى. ئەي قوياشىم!
 بەختنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى پەقەتلا بىلەلمىدىم. مەن ئۆزۈمنى
 بەخت - سائادەتكە مۇيەسسەر بولدۇم، چۈشۈمدىكى ئىشەرەتكە
 يەتتىم دېيەلمەيمەن، مەن قايسى تىل بىلەن بۇ ئىشلارغا شۈكرى
 دېيەلمەيمەن. ئەگەر سېنىڭ دىدارىڭغا بىر قېتىم قارىۋالسام
 ئۆلسەممۇ ئارمىنىم قالمايدۇ. ھاياتىمدىكى ئەڭ ئۇلۇغ تىلىكىم
 ۋە مەقسىتىممۇ شۇ ئىدى.»

سەزگۈر مەلىكە گۈل بۇلبۇل تىلىدىن ئېيتىلغان نەۋرۇزنىڭ
 يۇقىرىقى گەپلىرىنى ئاڭلاپ، شاھزادە نەۋرۇزنىڭ كەلگەنلىكىنى
 بىلدى. ئۇنىڭ تاقىتى - تاق ئىدى. ئۇ پۇرسەتنى غەنىيمەت
 بىلىپ شاھزادە بىلەن ئۇچرىشىش نىيىتىگە كەلدى - دە،
 سەۋسەندىن ئىجازەت سورىدى. سەۋسەن ئۇنىڭغا ئالدىراپلا
 رۇخسەت بەرمەستىن، بەلكى تۈرلۈك باھانىلەرنى تېپىپ، گۈلنىڭ
 ئىرادىسىنى بوشاشتۇرماقچى بولدى. مەلىكە گۈل ئېمىكئانىسى
 سەۋسەننىڭ گېپىنى يىرالماي دەماللىققا ماقۇل بولدى. لېكىن،

ئۇنىڭ كۆڭلى ھەمىشە نەۋرۇز بىلەن ئۇچرىشىش ئىستىكىدە بولدى. بىر كۈنى گۈل ئۆيىدە ئولتۇرۇپ ناھايىتى زېرىكىپ كەتكەنلىكىنى، چاھارباغقا چىقىپ بىردەم كۆڭۈل ئېچىپ كىرىشنى ئىلتىماس قىلدى. سەۋسەن ئۇنىڭغا گۈلشەننى پەقەت ئۆگزىدىلا تاماشا قىلىشقا، كۆڭۈل ئاچقۇسى بولسا، ئوردىدىكى رەققاس - سازەندىلەرنى يىغىپ خالىغانچە ناۋا قىلسا بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. نائىلاج قالغان مەلىكە ئاخىرى بىرنەچچە ھەمراھلىرى بىلەن ئۆگزىگە چىقىپ باغنى تاماشا قىلدى.

بۇ چاغدا شاھزادە نەۋرۇز دەرەخلەر سايىسىدا رەسىم سىزىپ ئولتۇراتتى. ئۈشتۈمۈت ئۆگزىدە ئۆزى تەرەپكە قاراپ گۈل تاماشاسى قىلىۋاتقان مەلىكە گۈلگە كۆزى چۈشتى - دە، چۈشۈدىكى مەلىكىنى ئۇنىڭدا كۆرگەنلىكىنى بىلدى. شۇ ھامان ئۇنىڭ يۈرىكى ئېغىپ بەدىنىدىن قان، ۋۇجۇدىدىن جان قاچقان دەك بولدى - دە، ھوشسىزلىنىپ يىقىلدى. مەلىكە گۈل بۇ ھالەتنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ، ئاھ ئۇردى، ئۆمۈ شاھزادىدىن ئارتۇقراق ئازابلىنىپ ئۆگزىگە يىقىلدى. بۇ ھالنى كۆرگەن قىزلار چۇقان كۆتۈرۈشتى - دە، دەرھال گۈلاب ئەكىلىپ مەلىكىنىڭ يۈزىگە، كۆكسىگە چاچتى. لېكىن، ئۇنىڭ ئۈنۈمى بولمىدى. قىزلار نېمە قىلارنى بىلمەي باشلىرىغا توپا چېچىپ كۆكسىنى مۇشتلاپ، يۈزلىرىنى تاتىلاپ، ئۆزلىرىنى يەرگە

ئېتىشقا باشلىدى. مۇزدەك سوغۇق سۇ ئەكىلىپ مەلىكىنىڭ پۈتۈن بەدىنىگە پۈركۈدى. مەلىكە بىر ئازدىن كېيىن سەل ھوشغا كەلگەندەك بولدى. قىزلار دەرھال تەختىراۋان كەلتۈرۈشۈپ مەلىكىنى كۆتۈرۈپ ئوردىغا ئېلىپ مېڭىشتى.

شاھزادە نەۋرۇز شۇ يىقىلغانچە بېھوش ئىدى. بۇ ھالدىن نېمە قىلارنى بىلەلمەي قالغان بۇلبۇل، شاھزادىنىڭ يۈزىگە گۈلاب چاپتى. ئۇنىڭ ئەتراپىدا چۆرگىلەپ قىلىشقا تېگىشلىك ھەممە ئىشلارنى قىلدى. تاڭ ئاتقۇچە ئۇنىڭ ئەتراپىدا خۇددى پەرۋاندىكە ئايلىنىپ چىقتى. ئۇنىڭ ھالىدىن غەم يەپ قان يۇتتى. شاھزادە سەھەر ئۆتكەن سوغۇق ھاۋا بىلەن ئاستا كۆزىنى ئاچتى - يۇ، ئۆگزىگە قاراپ مەلىكە گۈلنى كۆرۈپ يەنە بىر قېتىم ئاھ تارتقانچە ھوشىدىن كەتتى. ئۇنىڭ تىنىقى ئاجىزلاپ، بەدىنى بوشىشىپ كېتىۋاتقاندىكە ئىدى، بۇلبۇل شاھزادىنىڭ بۇ ئەھۋالىغا چىداپ تۇرالماي چۈش مەھەللىدە ئۇنى كۆتۈرۈپ ئۆيىگە ئېلىپ كەلدى. شاھزادىگە ئامراق نەۋكەرلەر ئۇنى بۇ ھالدا كۆرۈپ زار يىغلاشتى. بۇ ۋاقىتتا ئۆيدە قىيامەت بولغاندەك بولۇپ كەتتى. خېلى ۋاقىتلار ئۆتكەندىن كېيىن شاھزادە كۆزىنى ئاچتى ۋە ئاستا ئولتۇردى. ئۇنىڭ ئىچىدىن، ئېتىلىپ چىقىۋاتقان «ئاھ» پەلەكنى بىر ئالغان ئىدى. ئۇ بۇلبۇلنى كۆرۈپ تۈنۈگۈنكى ئىشلارنى سوردى. بۇلبۇل بولغان ۋەقەلەرنى بىر - بىرلەپ ھېكايە قىلىپ بەردى. قەلبى ئازابلانغان شاھزادە ئۆزىنى

قويۇپ ھوشسىزلانغان مەلىكە گۈلنىڭ ئەھۋالى ئۈستىدە قايغۇرۇشقا باشلىدى. گۈلنىڭ ھالىنى خىيال قىلغانسىرى يۈرىكى ئاجىزلاپ، سەۋداسى ئېشىپ كېتەتتى. ھېچكىمنىڭ گېپى ياقمايتتى. ھېچكىمگىمۇ قارمايتتى. ئۇ ھەر قېتىم «ئاد» ئۇرسا ئىچىدىن ئوت ئېتىلىپ چىقۇۋاتقاندەك، كۆڭلى بۇزۇلۇپ ۋۇجۇدىغا ياماشسا، دىمىغىدىن قان ئېتىلىپ چىقاتتى.

ئەمدى گەپنى مەلىكە گۈلدىن ئاڭلايمىز:

مەلىكە گۈل شاھزادە نەۋرۇزنى ئۆگزىدە كۆرۈپ ھوشىنى يوقاتقاندىن كېيىن چۆرىلەر ئۇنى دەرھال قەسىرگە ئېلىپ بېرىشتى. تېۋىپ، جەرراھلار ئۇنىڭغا تۈرلۈك ئاماللارنى قىلىپ ھوشىغا كەلتۈرگەن بولسىمۇ، لېكىن تېنىدە ماغدۇر يوق ئىدى. سەۋسەن گۈلنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ يۈرىكى پارە - پارە بولدى. يۈزلىرىنى تاتىلاپ كۆزىدىن ياش ئورنىغا قان ئاقتى.

— ئەي گۈزەل مەلىكەم، مەن سېنى قانچە قېتىملاپ نىيىتىڭدىن ياندۇردۇم، مېنى مۇشۇ ھالدا كۆرسۈن دېمەكچىمىدىڭ، ئۆزۈڭنى ئۆزۈڭ بۇنچىۋالا قىيناپ، بىزنىڭ بېشىمىزغا مۇشۇنداق بالانى كەلتۈرۈپ نېمىمۇ قىلاتتىڭ. ئەگەر كۆڭلۈڭدىكى مەقسىتىڭ ئەمەلگە ئاشسۇن دېمەكچى بولساڭ، سەۋر قىلساڭ بولمامتى. ۋۇجۇدۇمدىكى جېنىم سېنىڭ قولۇڭدا، مەن سېنىڭ خىزمەتكارىڭمەن. مەن سېنىڭ ئىشقا ئوتىغا گىرىپتار بولغان ھالىتىڭنى كۆرگەندىن بۇيان، پۈتكۈل

ھاياتىمنى سېنىڭ يولۇڭغا ئاتۋەتكەن. مەن سەن ئۈچۈن نېمە كۈنلەرنى كۆرسەم مەيلى، سەن ئۈچۈن جېنىمنى تەسەددۇق قىلىشقا تەييارمەن. مەن سېنىڭ بۇ دەرىجىگە بېرىپ قالغانلىقىڭنى زادىلا بىلمەپتىمەن، — دېدى سەۋسەن.

ئاستا — ئاستا ھوشىغا كېلىپ بەدىنىگە ماغدۇر كېلىۋاتقانلىقىنى بىلگەن مەلىكە گۈل سەۋسەن ئانىنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ چىرايىغا قان يۈگۈردى، ئۇ سەۋسەندىن كۆپ ئۆزرە سوراپ مۇنداق دېدى:

— ئەي مېنىڭ دەردىمگە دەرمان بولغۇچى، سەن مېنىڭ جاراھەتلەنگەن كۆڭلۈمنىڭ مەلھىمىسەن. ھەسرەتكە تولغان جېنىمنىڭ ھەممىسى. سەندىن بىر ئۆتۈنۈشۈم بار. سەن ئاشۇ غېرىب بىناۋانىڭ قېشىغا دەرھال بارغىن. تەكەللۇپ بىلەن مېنىڭ بۇ سۆزلىرىمنى ئۇنىڭغا ئېيتقىن: «ئەي ۋاپالىق، مېھرىبانىم، يۈرىگىمنىڭ قۇۋۋىتى، جانۇجاھانىم. مەن ئۈچۈن بۇنچىۋالا زار بولغان، غېرىب مىسكىنلەرگە غەمخار بولغان، كىشىدىن قان نەشتىرىنىلا كۆرۈپ، بىرەر قېتىمىمۇ روھى ئازادلىك كۆرمىگەن بېچارە. بۇ ئۇزۇن يوللۇق سەپەردە ئەھۋالىڭ قانداقراق. نەتىجە بەرمەيدىغان داۋاسىز ئىشقتىن ئېغىر دەردكە قالدىڭ. ئەھۋالىڭ قانداقراق؟ سەن رەنج — مۇشەققەتتىن بەكمۇ جۈدەپ كەتتىڭ، ياراتقان ئىگەم مۇرادىڭغا يەتكۈزگەي، چۈنكى كىمكى مەقسەتكە يەتمەكچى بولسا، جان بېرىپ جانانىغا يېتىدۇ، دېگەن گەپ بار. سېنىڭ قانداق ئويۇڭ بار، مەن بىلمەيمەن. مەن

سېنىڭكى، سەن مېنىڭكى، سەن مېنى قوبۇل قىلساڭ كەمىنە
سېنىڭ خىزمىتىڭگە تەييارمەن.»

سەۋسەن گۈلىنىڭ سالامىنى نەۋرۇزغا يەتكۈزدى. نەۋرۇز
سەۋسەننىڭ گېپىنى كۆڭۈل قويۇپ ئەستايىدىل ئاڭلىدى.

تېخى ئۆزىدە بۇ چاقىچە كۆرۈنمىگەن ئاجايىپ ياخشى خۇلق
ۋە ئىچى مەجەزلىكى بىلەن سەۋسەنگە ھۆرمەت كۆرسەتتى. سەۋسەن
نەۋرۇزنىڭ قىلغىنىدىن بەكمۇ سۆيۈندى ۋە مەلىكىنىڭ بۇ
يىگىتكە ئاشىق بولۇشىنىڭ ئارتۇقىچە ئەمەسلىكىنى بىلدى ۋە
كۆڭلى خۇش بولۇپ كۆرگەن ئاڭلىغانلىرىنى مەلىكە گۈلگە بىر -
بىرلەپ سۆزلەپ بەردى.

— ئى ھۆر پەرىزاتىم! سەن بىر گۈل بولساڭ، ئۇ يىگىت
بىر سەرۋى ئىكەن. ئەگەر سەن گۈل بولساڭ، ئۇ يىگىت بىر
تۈلۈن ئاي ئىكەن. ئەگەر سەن ھۆر بولساڭ، ئۇ يىگىت بىر
پەرىزات ئىكەن. مەن ئۇنىڭ ھۆسن - جامالىنى تولۇق كۆردۈم.
ئۇ بىر پادىشاھ ئەۋلادى بولۇپ خانلىققا لايىق، يەتتە ئىقلىمنىڭ
سۇلتانلىقىغا مۇناسىپ يىگىت ئىكەن.

ھاتەم ئۇنىڭ قولىغا سۈمۈ قۇيۇپ بېرەلمەيدىكەن، مىڭ نەپەر
ھاتەمنى بىر قىلىسمۇ ئۇنىڭغا تەڭ كەلمەيدىكەن. ئۇنىڭ يولىغا
مىڭ جان سەدىقە قىلىسمۇ ئازلىق قىلىدىكەن. ئەگەر ئۇنىڭ
ئۈچۈن جاننى پىدا قىلساڭمۇ ئەرزىيدىكەن. مەن مىڭ قېتىملاپ
ئۇنىڭ سۈپەتلىرىنى قىلساممۇ، يەنىلا ئازلىق قىلىدۇ. سەن

ئۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق، ئۇ سەندىنمۇ ئارتۇق پەزىلەتلىك ئىكەنلىرى. ئىلاھىم سىلەرگە بىر ياخشىلىق قىلىپ مۇرادىڭلارغا يەتكۈزگەي.

گۈل سەۋسەننىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلاپ بىردەم ئۆز ھالىنى ئۈنۈتتى. سەۋسەننىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغان قىزلار ھەيرانۇھەس بولۇپ، ھەۋەس قىلىشتى. ئۇلارغا قاراپ مەلىكە گۈلنىڭ كۆڭلىدە مېھىر - مۇھەببەت قايتا يالقۇنچىغاندەك بولدى.

ئەلقسىسە، ھەزرىتى مەۋلانە ئەبەيدۇللا لۇتفىنىڭ بۇ ئېيتقانلىرىنى كەمىنە ئەھمەد مۇنداق ھېكايە قىلدۇرلەركى: مەلىكە گۈلنىڭ ھۆسن - جامالدا تەڭداشسىز، گۈزەللىكى ئالەمگە پۈر كىتىپ يەتتە ئىقىلىم شاھلىرى ئۇنىڭغا ھەۋەس قىلىشۇاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە، چىن خاقانى ھىممەت كەمىرى بىلەن بىلىنى مەھكەم باغلاپ، مەلىكە گۈلگە كۆڭلى بارلىقىنى ئىپادىلەپ، نۇرغۇن سوۋغا - سالاملار بىلەن بۇ ئەلگە ئەلچىلەرنى ئەۋەتتى. ئۇ ئەۋەتكەن سوۋغا - سالام ھەددى - ھېسابسىز بولۇپ چىن ماچىنىڭ ئەتلەس يىپىكى، قەشقەر ئۈستاملىرىنىڭ قولىدىن چىققان تۈرلۈك - تۈرلۈك نەپىس سەنئەت بۇيۇملىرى ۋە زىبۇ - زىننەتلەر، كەشمىرنىڭ ئېسىل ياغلىقلىرى، زىرە، ياقۇت، تاشلار... گويا فەغفورچىنىڭ خەزىنىسى پۈتۈنلەي مۇشۇ سورۇنغا يۆتكىلىپ كەلگەندەك ئىدى. چىن خاقانىنىڭ سەمىمىي كۆڭلىنى كۆرگەن شاھ ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى قوبۇل قىلدى ۋە

دەرھال توي تەييارلىقنى قىلدى.

سەۋسەن شاھنىڭ تويغا جابدۇنۇۋاتقانلىق ئەھۋالىدىن خەۋەردار بولغاندىن كېيىن، بۇ ئىشنى دەرھال گۈلگە خەۋەر قىلدى. شۇ ھامان گۈلنىڭ تېنىدە باشقىچە بىر ھالەت پەيدا بولۇپ، رەڭگى ئۆزگىرىپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ نەدە تۇرغانلىقىنى، نە ئىش قىلىۋاتقانلىقىنىمۇ بىلمەيتتى. ئۇنىڭ بۇ ھالىتىنى كۆرگەن چۆرىلەر ئۇنىڭغا ھوشيارلىق بىلەن قارشاتتى. گۈل ياقىلىرىنى يىرتىپ، پەرياد چېكىشكە باشلىدى. ئۇنىڭ ھالى خارابلىشىۋاتاتتى. بۇ ھالى كۆرگەن سەۋسەن ئىچ - ئىچىدىن ئازابلىنىپ ئەي جانۇ جاھاننىم، سەن ئۈچۈن پىدا بولسۇن مېنىڭ جانىم! ساڭا مۇشۇ خەۋەرنى يەتكۈزگەن تىلنى كېسىۋەت، شۇ ئەھۋاللارنى كۆرگەن كۆزۈمنى ئويۇۋەت! سەن مېنىڭ بۇ پەرىشان سۆزلىرىمنى ئاڭلىمىغان بولغىن. سەن مەندىن نېمىنى سورارسەن. مەن نېمىنى دەرمەن، نېمىنى ئېيتارمەن، بۇ سۆز قانداق قىلىپ ئاغزىمغا سىغىقاندۇ. قانداق قىلىپ تىلىمگە كېلىپ قالغاندۇ. ساڭا كۆز سالغان خاقاننىڭ تەختى گۇمران بولسۇن، ئۇنىڭ ھاياتلىقى ئاخىرلاشسۇن ئىلاھىم! — دېدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي سەۋسەن ئېيتقان بۇ ئىش ئەمەلىيەتكە ئايلاندى. چىن خاقاننىڭ ئەلچىلىرى شاھنىڭ تەلىپىنى گۈلگە ئېيتتى. بۇ گەپنى ئاڭلىغان گۈلنىڭ يۈرىكى ۋىزىدە قىلدى.

ئۆزىنى يەرگە ئېتىپ زار - زار يىغلىدى. ئۇ بۇ گەپنى ئاڭلىغان
بىر كۈن گويا بىر يىلدەك تۇيۇلدى. ئۇ گويا تۇتقالىق كېسىلى
بار ئادەمدەك ھېلى جىمىپ قالسا، ھېلى يىغلاپ ئۆزىنى يەرگە
ئاتاتتى. ئۇنىڭ چىرايى گويا زەپىرەڭدەك سارغىيىپ، ئورۇقلاپ
بىر تېرە بىر سۆڭەك بولۇپ قالغاندەك بولۇپ قالدى.

گۈل ئاڭلىغان خەۋەرنى نەۋرۇزمۇ ئاڭلىغان بولۇپ، گۈل دۈچ
كەلگەن قىسمەتلەرگە شاھزادە نەۋرۇزمۇ دۈچ كەلگەن ئىدى. ئۇ
ئۆز - ئۆزىگە سۆزلەيدىغان بولۇپ قالدى.
ئۇ مۇنداق دەپ نالە قىلاتتى:

— ئۇ غېرىبىنىڭ ئەھۋالى قانداقتۇر، ئۇ دوستۇم مەندەك
بىر ياخشى كۆرگۈچىنى ياد ئېتەرمۇ؟ مەندەك بىر بالادىن
دەرىمانسىزلانغان مىسكىننى ياد ئېتەرمۇ؟ پەلەك دۈچ كەلتۈرگەن
بۇ بالادىن ئۇنىڭ ئەھۋالى قانداقتۇر؟ ئۇنىڭ مېھنەتتىن باشقا
بىرەر دوستىمۇ بارمىدۇ؟ ئۆمرىدە زەخمەتتىن باشقا يەنە نېمە
كۆرىدىغاندۇ؟

ئۇ شۇلارنى پىچىرلاپ دەرھال بۇلبۇلنى چاقىردى ۋە:
— دوستۇم بۇلبۇل، بۇ ۋەقەلەرنى ھېكايە قىلىدىغان ۋاقىت
ئەمەس ياكى زاماندىن شىكايە قىلىدىغان ۋاقىت ئەمەس، زامان
بەكمۇ نازۇك، پۇرسەت غەنىمەت. بىز پۇرسەت ئىچىدىكى مۇشۇ
بىر سائەت ۋاقىتنى چىڭ تۇتايلى، — دېدى.

بۇلبۇل بۇ ئىشنى بەجاندىل ئورۇندايدىغانلىقىنى بىلدۈردى ۋە ئىككىسى بىراقلا سەۋسەن بىلەن ئۇچرىشىدىغان بولۇپ، يولغا چىقتى. ئۇلار ھايال ئۆتمەي سەۋسەن بىلەن كۆرۈشۈپ بۇ ئىش ھەققىدىكى پىلانلىرىنى مەسلىھەتلىشىۋاتقان مىنۇتتا، بۇ ئۆيگە مەلىكە گۈل كىرىپ كەلدى. شاھزادە بىلەن مەلىكە بۇنداق يېقىن، بۇنداق تىنچ، بۇنداق خاتىرجەم مۇھىتتا ئۆزئارا ئۇچرىشارمىز دەپ خىيال قىلمىغان ئىدى. تاسادىپىي پۇرسەتتە بۇنداق ئۇچرىشىشتا بىر - بىرىنى كۆرۈپلا، بىر - بىرىگە گىرە سېلىپ قۇچاقلىشىپ كۆرۈشۈشتى. شۇ تاپتا ئۇلار دەرەخ بىلەن چەك گۈلىنىڭ قوشۇلۇشى ئىدى. ئۇلار ئۇزاققىچە قۇچاقلىشىپ بىر - بىرىگە غەملىك بېقىشتى. كۆزلىرىدىن چاقنىغان نۇر قەلبىدىكى دەرد - ئەلەم، ھەسرەت ۋە پىغاننى بىر يوللا ئىزھار قىلاتتى. تۈرلۈك ناز - كەرەشمىلەر بىلەن گاھ گۈل نەۋرۇزنىڭ بويىغا قولىنى سالسا، گاھ نورۇز گۈلىنىڭ نازۇك بىلىگە ئىككى قولىنى كەمەر قىلاتتى. بۇ ئىككى دىلگەش ئۆزئارا سۆھبەتكە چۈشكەندە ئۆي بەكمۇ خالىي ۋە تىنچ بولۇپ بۇ يەردە نە دۈشمەن، نە مۇناپىق يوق ۋە تىنچ ئىدى. ئۇلار خېلى ئۇزۇن سىرداشتى. بىر - بىرىگە يۈزىنى يېقىپ كۆزلىرىدىن ئاققان ياشلىرىنى چاڭقىغان يۈرىكىنىڭ دەرمىنى قىلدى. ئۇلار شۇ مەشغۇلاتلار بىلەن ۋاقىتنىڭ قانچىلىك ئۆتكەنلىكىنىمۇ بىلمەي قېلىشتى. بىر ھازادىن كېيىن سەۋسەن ئېغىز ئېچىپ شاھزادىدىن بۇندىن

كېيىن نېمە قىلماقچى ئىكەنلىكىنى سورىدى.

— مەن بۇ چىمەنلىك ئىچىدە بىر چاكارمەن. گۈل نەگە بارسا مەن ئۇنىڭغا يولداش بولىمەن. دۇنيادا ئىشمنى بىر يوللا تۈگۈتۈپ گۈلنىڭ ئايىغىغا بېشىمنى قويىمەن. مېنى بۇ يولدىن توسىماڭلار. گۈل مېنى خاھ قوبۇل قىلسۇن، خاھ قوبۇل قىلمىسۇن، مەن ئۇنىڭ قولى، مەن ئۇنىڭ ئاياغىنىڭ ئىزمەن. ئەگەر بۇ يولدا ئۆلۈپ كەتسەم ئۇنىڭ بوسۇغۇسىنىڭ توپىسى مەن، — دېدى.

گۈل نەۋرۇزنىڭ بۇ يۈرەك سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۆڭلى شادلىققا تولدى. ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى غەم — قايغۇ بىراقلا يوقالغاندەك، يەڭگىلەپلا قالدى. ئۇ ھېچبىر تارتىنمايلا نەۋرۇزنىڭ بويىغا گىرە سالدى ۋە چوڭقۇر مېھرى بىلەن ئۇنىڭ يۈزىگە سۆيۈپ، — ئەي شاھزادە، — دېدى ئۇ چوڭقۇر ئىشەنچ بىلەن، — سەن ئەمدى مېنىڭ بارلىق سىرلىرىمدىن ئاگاھ بولغىن! مېنىڭ سەندىن باشقا ھېچكىمم يوق. سەن مەندىن يۈز ئۆرۈسەڭمۇ مەن سەندىن ھەرگىز يۈز ئۆرۈمەيمەن. قەسەم قىلىمەنكى، سېنىڭدىن باشقا زادى غېمىم يوق. سەن ئۆزۈڭنى ئەركىن ھېسابلىساڭ مېنى قەتئىي غەمگە قويمىغىن. سەن ھاياتلىق ۋادىسىدا مەندەك بىر كىيىكنى ئوۋلىۋالدىڭ. ئەمدى ئۇنى دەرھال قۇربانلىق قىل! ئەگەر دۇنيادىن يوقۇلىدىغان ئىش بولسىمۇ، سەن يېنىمدىلا بولىدىغان بولساڭ مەندە ھېچقانداق غەم

بولمايدۇ. ئەگەر مەن سەن بىلەن دوزاختا بولسام، ئۇ ماڭا جەننەتتىن تۈمەن ھەسسە ئۈستۈن بىلىنىدۇ. ئەگەر سەنسىز جەننەتتە بولسام ئۇ ماڭا ئەڭ دەھشەت ئازاب بىلىنىدۇ. ئۇلۇغ تەبىئەت جاننى يارىتىش بىلەن بىرگە ۋەسىل ھىجرانىنىمۇ بىللە ياراتقان. ئەگەر ئۆزۈڭگە يارىغان بىرەر كىشىڭ بولسا، مەن رازى، مەن سېنىڭ قولۇڭغا ئىختىيارىمنى تاپشۇردۇم. بېشىمنى يولۇڭغا قويدۇم!

مەلىكىنىڭ ئاغزىدىن جاراڭلاپ تۆكۈلىۋاتقان دۈردانىلەرنى بىر - بىرلەپ قەلب خەزىنىسىگە قاچىلىغان شاھزادە دەرھال ئورنىدىن تۈردى - دە، گۈلگە ئېگىلىپ تەزىم قىلدى. ھەر ئىككى قەلب بىر - بىرىنى چۈشۈنۈشكەن ئىدى.

گۈل بىلەن نەۋرۇز ئۆز ھەلەكچىلىكلىرى بىلەن بولۇپ تۇرسۇن، كەمىيىنە ئەھمەد ھەزرىتى مەۋلانە يازغان خاقانى مۈشكىنىڭ خاقانى چىن ئەلچىلىرىگە توي ئىجازىتى بېرىپ گۈلنى چىن ئىلىگە يولغا سالغانلىقى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى قىسقا ۋەقەلەرنى مۇنداق ھېكايە قىلىدۇ:

سۈبھى كۆتۈرۈلۈپ تۈن پەردىسى قايرىلغان، ساباھ زېمىنىنى سۆيۈپ ئۆتۈپ جانلىقلارنى بىدار قىلغان، قۇياش زېمىنگە مېھرى بىلەن كۈلۈپ باققان بۇ كۈنى شاھى مۈشكىن ئوردىغا چىقتى. چىن ئەلچىلىرى خاننىڭ پەرمانىغا ئىنتىزار بولۇپ تۇرشاتتى. خاقان قىزى گۈلنى رازى - رىزالىق بىلەن شاھى چىنغا ياتلىق

قىلىدىغانلىقىنى تەنتەنە بىلەن جاكارلىدى. چىن ئەلچىلىرى خۇشاللىقتىن گۈل قەلەملىرى ئېچىلىپ كەتتى - دە، شاھقا تەزىم بەجا كەلتۈرگەندىن كېيىن، ئات - ئۇلاغلىرىنى تەييارلاپ سەپەر جابدۇقلىرىنى ھازىرلاشقا كىرىشتى. نۇرغۇنلىغان تەزىم - تەۋەزۇھ ۋە خۇشلىشىشلاردىن كېيىن مەلىكە گۈل داغدۇغا بىلەن ئۆزىتىلدى. چىن ئەلچىلىرى نار تۆگە ئۈستىگە شاھانە مەھمىل ياساپ مەلىكىنى ئورۇنلاشتۇردى. شاھى مۈشكىن بىرنەچچە مەنزىلگە مەھرەملىرى بىلەن گۈلنى ئۈزۈتۈپ بېرىپ قايتىپ كەلدى.

گۈلنىڭ دادىسى تەرىپىدىن چىن خاقانىغا ياتلىق قىلىپ يولغا سېلىنغانلىقىنى بىلگەن شاھزادە نەۋرۇزنىڭ كۆڭلى ساراسىمىگە چۈشۈپ نېمە قىلارنى بىلمەي كارۋانغا ئەگەشتى. نەۋرۇز گۈل مەھمىلىدىن چۈشۈپ يەرگە دەسسەگەن ئىزىدىكى توپىنى ئېلىپ كۆزىگە سۈرتتى. گۈل ھەربىر قونالغۇغا چۈشۈپ قوزغالغاندا، ئۇ ياتقان يەرلەرنى قانلىق يېشى بىلەن يۇيىدى. ئۇ مىنگەن تۆگە قايسى يولدىن ئۆتسە، ماڭغان ئىزىنىڭ توپىسىغا كۆزىنى سۈرتتى. ئۇ كېچە - كۈندۈز گۈلنى خىيال قىلىش بىلەن بەند ئىدى. كارۋان ئۇزۇن يول يۈرۈپ ئاخىرى چىن چېگراسىغا يېقىنلاشتى.

بىركۈنى كېچىدە ناھايىتى قاتتىق بوران چىقىشقا باشلىدى. ھاۋا بۇلۇتلۇق بولۇپ، نە ئاي نە يۇلتۇزلارمۇ يوق ئىدى. بوران

بەكمۇ قۇتراپ، چاقماق چېقىپ تۇراتتى. ھەممە ئادەم ئۆزىنى قۇتقۇزۇش بىلەن بولۇپ كېتىپ، مەلىكە گۈل بىلەن قىلچىمۇ كارى بولمىدى. شاھزادە نەۋرۇز پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ مەلىكە گۈلنىڭ چېگراسىغا يېقىنلاشتى ۋە ئۇنىڭغا:

— بىز فەرھار ئېلىدىن قېچىپ كەتسەك، نەۋشاد ئېلىگە بېرىپ شاھلىق تەختىدە ئولتۇرساق، — دېدى. بۇ مەسلىھەت مەلىكە گۈلنىڭ كۆڭۈل مەيلىنى تارتتى — دە، ئۇنىڭغا رازىلىق بەردى. ئۇ ئۇيات، نومۇس دېگەنلەرنى كۆزىگىمۇ ئىلماي، ئاتىسىنىڭ تاج — تەختىنى تېرىقچە بىلمەي، جاھان، مال — دۇنيا دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن كۆتۈرۈپ، جېنىدىن ۋاز كەچكەن ھالدا نەۋرۇز بىلەن بىراقلا يولغا چىقتى. ئۇلار ھاۋا بۇزۇلغان شاماللىق كېچىدە ئۇزۇن يول يۈردى. قۇم — شېغىللار يۈز — كۆزلىرىگە ئۇرۇلۇپ مېڭىشنى ئاستىلاشتۇرۇپلا قالماي، بەلكى ئۇلارنى بەكمۇ ھاردۇرۇپ، ماغدۇرىدىن كەتكۈزگەن ئىدى. تەنلىرىگە ھاردۇق يەتكەن شاھزادە بىلەن مەلىكە بىر يار باغرىدا شامالدىن پاناھلىنىپ يېتىپلا ئۇيقۇغا كېتىشتى.

چىن ئېلىدە بىر قانخور ھەبەش بار ئىدى. ئۇ زۇھەل يۇلتۇزىدىن نەس، مەرىخ يۇلتۇزىدىن ئۆتەر قان ئىچەر ئىدى. ئۇ ئوتنى ھاپ قىلىپ يۇتۇشتىن يانمايدىغان قانخور ئىدى.

چىن خاقانى ئۇنى مۇشۇ ئەلنىڭ چېگرا قورۇلىنى قوغداشقا قويۇپ، ئۇنىڭغا: «ئەگەر مىڭ كىشىنىڭ قېنىنى ئاقتۇرساڭمۇ

سەن ئۈچۈن سورىقى بولمايدۇ» دېگەندى. يەلدا ئۆزىگە ئوخشاش بىرقانچە قاراۋۇللار بىلەن بىرلىكتە چېگرىنى ساقلايتتى. ئۇ يول ئارىلاپ كېتىۋېتىپ گۈل بىلەن نەۋرۇزنىڭ ئىزىنى كۆرۈپ قالدى ۋە ئۇلارنىڭ ئىزىغا چۈشۈپ ئۇلار ئۇيقۇدا ۋاقتىدا تۇتۇپ چەمبەرچەس باغلىدى.

گۈل بىلەن نەۋرۇز ئۇيقۇسىدىن بىدار بولۇپ، ئۆزلىرىنى چەمبەرچەس باغلانغان ھالدا كۆردى. كۆز ئالدىدا قانخور يەلدا ئادەمخور يىرتقۇچ قۇشقا ئوخشاش تۇرغان بولۇپ، ئۇلار گويا ئاجىز بىچارىلەردەك يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇشتى. نەۋرۇز ئەدەپ بىلەن يەلداغا سالام بەردى. يەلدا گويا روھى زېمىننىڭ خاقانىدەك كېرىلىپ تۇرۇپ ئۇلاردىن ئەھۋال سورىدى.

گۈل بىلەن نەۋرۇز كەچۈرمىشلىرىنى بىر - بىرلەپ سۆزلەپ بەرگەندىن كېيىن، يەلدا ئۇلارنىڭ ھالىغا ئىچ ئاغرىتىش ئورنىغا تېخىمۇ مەھكەم باغلاپ خاقاننىڭ ئالدىغا ئەۋەتىپ بەردى. مەلىكە گۈلنى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈپ تۇرغان خاقان ئۇنى ياخشى قارشى ئالدى ۋە ئادىتى بويىچە ئۇلارنى بۇتخانىغا گۇناھى ئۈچۈن تۆۋە قىلىشقا ئەۋەتتى. بۇنداق پۇرسەتنى غەنىمەت بىلگەن گۈل بىلەن نەۋرۇز بۇتخانىدىكى ئىبادىتىنى تاشلاپ بۇ يەردىن قىچىپ كېتىشتى. بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان چىن خاقانى يۈرەك كېسىلى قوزغىلىپ ئۆلۈپ كەتتى. گۈل بىلەن نەۋرۇز بۇ خەۋەرنى كىشىلەردىن ئاڭلاپ، ئۆزلىرىگە تىكىلگەن بىر رەقەبتىن ئازاد

بولغانلىقىنى ھېس قىلىشتى ۋە يولغا راۋان بولۇشتى.
شۇندىن كېيىنكى ۋەقەلەردە ئۇلار ئىككىسى دىۋىلەر ماكانىغا
بېرىپ قالدى ۋە ئۇ يەردىنمۇ ئامان - ئېسەن قۇتۇلۇپ يەنە ئۆز
يولغا راۋان بولدى. ئۇلار يول مېڭىپ يول ماڭغاندىمۇ مول
مېڭىپ، زاھىتىلار ماكانىغا بېرىپ قالدى. ئۇ يەردىمۇ شەيخ ناجى
ئىسىملىك بىر زاھىتنىڭ لەنگىرىگە چۈشكۈن بولدى. شەيخ ناجى
بۇ لەنگەرگە قونغۇچىلارنىڭ كەلگەنلىكىدىن قەۋەتلا خۇش بولدى.
ئۇلارنىڭ قوللىرىدىن يېتىلەپ ئۆيگە باشلاپ كىردى ۋە ئۇلارنىڭ
ئالدىغا داستىخان سېلىپ ئۇلارنىڭ تېتىپ بېقىشى ئۈچۈن
بىرنەچچە پارچە ئارپا نېنى بىلەن ئىككى پىيالىە سوغۇق سۇ
قويدى. گۈل بىلەن نەۋرۇز ھارغان تەنلىرىگە قۇۋۋەت بېرىش
ئۈچۈن تېخى ئەمدى بىر پارچە ناننى سوغۇق سۇغا چىلاپ يەپ
تۇرۇۋىدى، شەيخ ناجى دەرھال داستىخاننى يىغىشتۇردى، ئۇلار
بىلەن بىردەم ھال - مۇڭ بولۇپ، ئۇلارنىڭ كەلگۈسى تەقدىرى
ئۈستىدە پال ئېچىپ ئۆزلىرىنىڭ سېھىرلىرىنى ئىشقا سېلىشقا
باشلىدى. ئۇنىڭ مەقسىتى ئۆزىنىڭ گەپىدانلىقىغا تايىنىپ بۇ
ئىككى مېھماندىن پۇل ئۈندۈرۈۋېلىش ئىدى. گۈل بىلەن نەۋرۇز
بۇ كېچىنى بۇ يەردە ئۆتكۈزۈپ، ئەتىسى سەھەردە يەنە يولغا
چىقىشتى. چۈنكى، ئۇلار مۇنداق ئويلىغان ئىدى.

دېدىلەر:

قاچتى بىر لاهەۋلىدىن دېۋ،
بەنى ئادەم بىلەن لاهەۋلىدىن دېۋ.
يۈرۈشتى دېۋ ئۆزە ھۆكىمدىن سۇلايمان،
مۇنىڭدەكلەرنى قىلمارى مۇسۇلمان.

بۇ يول ئازغۇرغۇچى كۆرگۈز سەتەلبىس،
ئەجەب يوقتۇركى يولدىن ئازسا ئىبلىس.
قىلىپ پەرھىز ئاللاننىڭ سۆھبىتىدىن،
پەرىلەر كەتتىلەر شەيتان قاتىدىن.

ئۇلار شۇ ماڭغانچە دەريا بويىغا كەلدى ۋە شاھلارغا خاس ھالەت
بىلەن كېمىگە چۈشۈشتى. تۈزلۈك دەريا سۈيى بەزىدە دولقۇن
ياساپ قەترىلىرىنى ھەريان چاپرىتاتتى. قاتتىق شامال بەزىدە
كېمىنى چايقاپ دولقۇن بىلەن تەڭ ئاسمان پەلەك كۆتۈرەتتى.
ئىككى ئاشىق - مەشۇق بىر - بىرىگە روبىرو ئولتۇرۇپ
ئۆزۈنغىچە خىيال سۈرۈشەتتى. دولقۇنلاپ چايقىلىۋاتقان
كېمىنىڭ ئۆز جانلىرىغا خەۋپ ئېلىپ كېلىشىنى خىيالىمۇ
قىلمايتتى. گويا توپان بالاسى بولسىمۇ، خىيالىغا كەلمەيدىغاندەك
ئىدى. ئىككىمىزنىڭ ئىشقى - مۇھەببىتى قاچان ۋىسال
قۇچىدىكەن، مانا شۇ كۈن مىسىرنىڭ پادىشاھلىقىغا تەڭ دەپ

ئويلايتتى. چۈنكى، ئۇلارغا ئىشق - مۇھەببەت رەھناما بولغان بولۇپ، ئەگەر مۇھەببەتنىڭ ۋىسالىسىز فەرىدۇن تەختىنىمۇ ھېچنېمە دەپ بىلەتتى.

ئۇلار ھېچنېمىدىن غەمىسىز دېڭىز سەپىرىنى داۋاملاشتۇرۇۋاتقاندا ئۈستۈمتۇت تەتۈر شامال چىقىپ دەريا سۈيى شىددەت بىلەن قىنىغا ئۇرۇلۇشقا باشلىدى. دەريانىڭ ئاستىدا بىر يوشۇرۇن تاغ بار ئىدى. كېمە ئۆز كونتروللۇقىنى يوقىتىپ قاراسىدە تاغقا ئۇرۇلدى. گويا قىيامەت بولغاندەك بولۇپ، كېمە قاپ ئوتتۇرىسىدىن ئىككى بولدى. كېمىدىكى يولۇچىلار، مال - مۈلۈك ھەممىسى شىددەت بىلەن ئاسمانغا ئۆرلەۋاتقان سۇ دولقۇنلىرىغا قوشۇلۇپ گاھ ئۆرلەپ، گاھ تۆۋەنلەپ بارا - بارا سۇغا چۆكۈپ كېتىشكە باشلىدى. كېمىدىكى كىشىلەر ئالا - چۇقان كۆتۈرۈشۈپ سۇ ئۈزلەيدىغانلىرى ئۆزىنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلسا، سۇ ئۈزلەلمەيدىغانلىرى قولىغا نېمە چىقسا شۇنىڭغا ئېسىلىۋېلىپ، ئامان قېلىشنىڭ كويىغا چۈشكەن ئىدى. بۇ قىيامەتتە ھەممە ئادەم ئۆز جېنى بىلەن بولۇپ كەتكەن ئىدى. گۈل بىلەن نەۋرۇز ھەرقانچە تىرىشقان بولسىمۇ، بىر - بىرىنى زادىلا ئۇچرىتالمىدى. ئۇلار ھەرقايسىسى بىردىن تاختايغا ئېسىلىۋالغان ئىدى.

نەزم:

ئايرىدى بىر - بىرىدىن ئول ئىككى يار،
ئانىڭتەكلىك بىلەن ئول مەۋجى خۇنغار.
فەلەكنىڭ مۇندىن ئۆزگە نە ئىشى بار،
كى بىر نوش (خۇشاللىق) ئورنىدا يۈز مىڭ ئىشى بار.
فەلەكنىڭ ئىختىيارى ئانداق ئەردى،
كى ھەربىرىنى بىر سارى يىپەردى،
قاينىدىن تەڭرى تەقدىرى بىلە گۈل،
يارۇ ئەردى قىلىپ سەيرۇ تەۋەككۈل،
نە گۈل نەۋرۇز ئەھۋالدىن ئاگاھ،
نە نەۋرۇز ئەردى گۈل ھالىدىن ئاگاھ.

پەلەك بۇ ئىككىلەنگە ئۆچلۈك قىلغاندەك بىر - بىرىدىن
ئايرىۋەتتى.

مۇشۇ كۈنلەردە غەۋۋاسلار سۇنىڭ ئاستىدىن ئۈنچە -
مەرۋايىت ئىزدەيدىغان مەۋسۈم ئىدى. ئەرەن دۆلىتىنىڭ
غەۋۋاسلىرى ھەمىشە سۇ ئاستىدىن سەدەپ سۈزەتتى.

غەۋۋاسلار دەريادا تېخى سۇ ئاستىغا شۇڭغىماي تۇرۇپلا، سۇدا
بىر تال سالغا ئېسىلىۋالغان مەلىكە گۈلگە ئۇچراشتى.
غەۋۋاسلارنىڭ ئارىسىدا جەۋھەر ئىسىملىك بىر غەۋۋاس بار
ئىدى. ئۇ ھېچ بىر ئىككىلەنمەيلا گۈلنى سۇدىن چىقىرىۋالدى.

گۈل بۇ بىرنەچچە كۈندىكى مۇشەققەتتە ھالىدىن كېتىپ ئارامسىزلانغان ئىدى. بىرنەچچە كۈن ھاردۇق ئالغاندىن كېيىن ئۆزىنى خېلىلا ئوڭشىۋالدى. ئۇنىڭ پىكىر - خىيالى ھەمىشە نەۋرۇزدا ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ قىزلىق نازاكەتلىرىنى يوشۇرۇپ، ئوغۇلنىڭ جاسارىتى ۋە كۆرۈنۈشىنى ھازىرلاپ بولغان ئىدى. بىر كۈنى جەۋھەر ئۇنىڭدىن نەسەب ئەھۋالى ۋە نەدىن كەلگەنلىكىنى سورىدى. گۈل ئۆزىنى چىن خاقانىنىڭ شاھزادىسى دەپ تونۇشتۇردى. جەۋھەر ئۇنىڭ بىلەن چىن دوستلۇق ئورنىتىدىغانلىقىنى بىلدۈردى ۋە قول بېرىپ، ئاكا - ئىنى بولۇشتى. جەۋھەر ھەممە ئىش قولىدىن كېلىدىغان پەملىك ۋە جاسارەتلىك ئوغۇل بولۇپ، ناخشا - ئۇسسۇل ھەۋىسى كۈچلۈك ئىدى. ئۇ پات - پات بەزمە ئۇيۇشتۇرۇپ، دوستى گۈلنىڭ كەيپىنى كۆتۈرۈشكە تىرىشاتتى.

گۈلۈمۇ پەقەت چاندۇرماي ئۇنىڭغا ماسلىشىپ بەرگەن بولسىمۇ، لېكىن كۆڭلى ھەمىشە نەۋرۇزنى ياد قىلىش بىلەن ئىدى. جەۋھەر دەريادىكى ئىشلىرىنى پۈتتۈرۈپ ئەدەنگە قايتماقچى بولدى. گۈلۈمۇ ئۇنىڭ تەكلىپىگە قوشۇلدى. يول ناھايىتى خەتەرلىك، سەپەر مۇشەققەتلىك بولۇپ، يولدا يولۋاسنىڭ، ئەجدىھالارنىڭ كىشىلەرگە ھۇجۇم قىلىش خەۋپى كۆپ ئىدى. گۈل سەپەرداشلىرى بىلەن ئەدەنگە قاراپ يولغا چىقىپ ئۇزۇن ئۆتمەي يولۋاسلار توپىغا دۇچ كەلدى. گۈل

ئۆزىنىڭ كىچىكىدىن تارتىپ ئۆگەنگەن باتۇرلۇق ۋە جەڭ ماھارەتلىرىنى ئەمەلىيەتتە كۆرسىتىدىغان ياخشى پۇرسەتنىڭ يېتىپ كەلگەنلىكىنى بىلدى - دە، سەپەرداشلىرىغا ھەريان قاقماي، توپلىشىپ چىڭ تۇرۇشنى تاپىلدى. ئېچىرقاپ كەتكەن يولۋاسلار تەرەپ - تەرەپتىن ئۇلارغا ئېتىلغىلى تۇردى. گۈل ئۇزۇن تىللىق قامچا ماھارىتىنى ئىشقا سېلىپ نەچچە يولۋاسنىڭ كۆزىنى قويىۋەتتى. نەچچىسىنى ئوقيا بىلەن يىقىتتى. جەۋھەر گۈلىنىڭ بۇ جەڭدىكى ماھارىتىنى كۆرۈپ ئۇنىڭ بىلەن قول بېرىپ ئاكا - ئىنى بولۇشقانلىقىغا چىن دىلىدىن رازى بولدى. ئەدەن دۆلىتىدە بۇنداق شىر يۈرەك ئەزىمەت يوق ئىدى. ھەممەيلەن گۈلىنىڭ بۇ ھىممىتىدىن خۇش بولۇپ، ئۇنىڭغا ئايرىن - تەھسىنلەر ئوقۇشتى.

كۈنلەر ئۆتۈپ، سەپەرداشلار ئەدەن پايتەختىگە يېقىنلاشتى. گۈلىنىڭ باتۇرلىقىغا قايىل بولغان جەۋھەر بۇنداق بىر شىر سۈپەت باتۇرنى ئەدەنگە باشلاپ كېلىۋاتقانلىقىدىن خۇش بولۇپ، بۇ خەۋەرنى تېزراق شاھقا يەتكۈزۈشكە ئالدىرىدى ۋە سەپەرداشلىرىدىن ئايرىلىپ ئۆزى يالغۇز خان ھۇزۇرىغا كىرىپ مۇنداق دېدى:

— مەرھەمەتلىك شاھىم، بۇ شىر يۈرەك ئەزىمەتنىڭ فەغفۇر نەسلىدىن ئىكەنلىكى مانا مەن دەپ بىلىنىپ تۇرىدۇ. ئۇ قۇدرەتتە كامالىغا يەتكەن بىر كىشى ئىكەن.

شاھ جەۋھەرنىڭ گۈل توغرىسىدىكى سۈپەتلىرىدىن ھەيران قىلىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا مەخسۇس كىشىلەرنى چىقاردى. كۈتۈۋېلىشقا چىققانلار گۈلنى كۆپ ئىززەت - ئىكراملار بىلەن شاھ ئالدىغا باشلاپ كىردى. شاھ قېرىپ قالغان بولسىمۇ، لېكىن بىرەر پەرزەنتى يوق بولۇپ، پەرزەنتسىزلىكتە باغرى كاۋاپ ئىدى. ئۇنى ئۆزىنىڭ ۋارىسى قىلىپ تەيىنلەپ ئۆز يېنىدا تۇتۇپ قالدى.

ئەمدى گەپنى نەۋرۇزدىن ئاڭلايلى:

دەريادا شاۋقۇن كۆتۈرۈلۈپ، ھەر كىشى ئۆز ھەلەكچىلىكىدە بولۇۋاتقان شۇ مىنۇتلاردا نەۋرۇز جاسارىتىگە تايىنىپ گۈلنى نەچچە قېتىم ئىزدىگەن بولسىمۇ، تاپالمىدى. شىددەت بىلەن گاھ ئاسمانغا كۆتۈرۈلسە، گاھ قىنىغا ئۇرۇلۇۋاتقان دەريا سۈيى گويا ئۇنى ھازىرلا دەم تارتىدىغاندەك ئىدى. ئۇ ئىلاجسىز ئۆزى ئېسىلىۋالغان تاختاي پارچىسىنى مەھكەم تۇتتى - دە، ئاخىر دەريا قىنىغا چىقىپ قالغانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەي قالدى. كۈچلۈك دولقۇن ئۇنى گويا قۇياش يېنىدىن ئايىنى ئېلىپ كەتكەندەك، دەريانىڭ بۇ قىنىغا ئاپىرىپ تاشلىغان ئىدى.

ئۇ سۇدا ئۇزۇن تۇرۇپ كەتكەنلىكىنىمۇ ياكى گۈلنىڭ ئىشىقىدا ئاجىزلىغان تېنى زەئىپلەشكەنمۇ، دەريا قىنىدا ماغدۇرسىز ھالەتتە ئۇزۇن يېتىپ قالغان بولسىمۇ، ئاخىر

ماغدۇرنى يىغىپ، قىرغاق بويلاپ مېڭىشقا باشلىدى.

ئۇ بىر تال ھاسىغا تايىنىپ دەرىمانسىز قەدەملىرىنى تەستە يۆتكەپ كېتىۋاتقاندا، كۆز ئالدىدىكى بىر كەپىنى كۆرۈپ قالدى.

ئۇ دەرياغا تايىنىپ جېنىنى باقىدىغان، پۇت - قوللىرىدىن ماغدۇرى قېچىپ كەتكەن بىر بوۋاينىڭ كەپىسى ئىدى. ئۇ بېلىق تۇتۇپ تۇرمۇشنى قامداشتىن باشقا ھېچقانداق ئىشنى بىلمەيتتى. بوۋاي يېڭى كەلگەن بۇ كىشىنىڭ ئەھۋالىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتتى ۋە ئۇنىڭغا بەرگىدەك، قۇۋۋەت بولغۇدەك بىر نەرسىسى بولمىغانلىقى ئۈچۈن دەرھال بېلىقنى قارىندىن يېرىپلا ئوتقا قاقلىدى. بېلىق ھايال ئۆتمەي پىشتى. نەچچە كۈندىن بېرى ئاچلىقتا ماغدۇرىدىن كەتكەن نەۋرۇز بېلىق گۆشىنى يەپ ئازراق ماغدۇرغا كەلگەندەك بولدى - دە، گويا نوھ پەيغەمبەر ساھابىلىرىنى توپان بالاسىدىن قۇتقازغاندەك، ئۆزىگە نىجادلىق ئاتا قىلغان بۇ بوۋاينىڭ تەزىم بەجا كەلتۈرۈپ، ئۆزىنىڭ كۆڭۈل خۇشلىقىنى بىلدۈردى. ئۆزىنى «ئوغلۇم» ھېسابىدا تونۇشنى ئۆتۈنۈپ، ئۇنىڭ ھال - ئەھۋالىنى سورىغاچ ئۆي ئىچىگە بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى. بوۋاي ئۆي دەپ تونىغان بۇ ئاددىي كەپىدە نە بىرەر كارىۋات، نە بىرەر راسلاغلىق ئورۇن - كۆرىمىمۇ يوق بولۇپ، ياتار يېرى داق يەر ئىدى. ئۇ كۈندە تۇتقان بېلىقنى ئوزۇق قىلىپ جېنىنى جان ئېتەتتى.

كۈنلىرىنى ئاچلىق - موھتاجلىقتا ئۆتكۈزگەنلىكى ئۈچۈن

بەدىنىدە شىلىۋالغىدەك گۆشمۇ يوق، ئۈستىدە كونىراپ نەچچە ياماق چۈشكەنلىكىدىن ئەسلى رەختىنىڭ قايسى ئىكەنلىكىنى بىلگىلى بولمايدىغان ئەسكى بىر چاپان، ۋۇجۇدىدا گويا قىلغا ئېسىلىپ قالغان بىرلا جېنى باردەك ئىدى.

نەۋرۇز بوۋاينىڭ ھالىنى كۆرۈپ، ئۆزىنىڭ دەرد - پىغانلىرىنى ۋاقتىنچە ئېسىدىن كۆتۈردى ۋە بوۋايغا مۇنداق دېدى.

— ئەي بوۋا، مېنىڭ سىلگە بەرگىدەك نەرسە - كېرەكلىرىم يوق، مەن سىلگە پۇل تېپىشنىڭ بىر ئامالىنى ئۆگىتەي، سىلى شۇ بويىچە قىلسىلا پۇلغا - ئېرىشكىلى بولىدۇ. سىلى ئاۋۋال ئاھالىگە بېرىپ بىرەر ئادەمنى تېپىپ، مېنىڭ تەندۈرۈش ھالىتىمنى، ھەرقانداق ئىشنى قىلالايدىغان، تەدبىرلىك كىشى ئىكەنلىكىمنى ئۇنىڭغا ئېيتسىلا ۋە مېنى قانداق ياخشى سۈپەت بىلەن سۈپەتلىيەلسىلىرى شۇنداق سۈپەتلىسە،

— دېدى. بوۋاي بۇ ئىشتىن ئۆزىگە بىر نەرسىنىڭ يۇقىدىغانلىقىنى دەرھال پەملىدى - دە، يەمەن سۇلتانىنىڭ ۋەزىرى قېشىغا بېرىپ، نەۋرۇزنىڭ ئۆگەتكەنلىرى بويىچە ئۇنى تازا كۆككە كۆتۈرۈپ ماختىدى ۋە ئۇنى ساتىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ۋەزىر دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. قولىدىن ھەممە ئىش كېلىدىغان بۇنداق ئادەمگە ئىنتىزار ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ، ئۇنى دەرھال ئېلىپ كېلىشنى بۇيرىدى. بوۋاي

كېچىكتۈرمەيلا نەۋرۇزنى ۋەزىرنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. يۈزىدىن فەرىدۇندەك ئۇلۇغۋارلىق ۋە جەسۇرلۇقنى كۆرگەن ۋەزىر ئۇنى ياقتۇرۇپ قالدى.

نەۋرۇزمۇ ۋەزىرگە ئىگىلىپ تەزىم بەجا كەلتۈرۈپ قۇللۇقىنى ئىپادىلىدى. ۋەزىر نەۋرۇزنىڭ ھالەتلىرىنى كۆزدىن كۆچۈرگەندىن كېيىن ئۇنىڭغا ئېسىل لىباس كەيدۈرۈپ، زىبۇ - زىننەتلەر بىلەن بېزىدى. نەۋرۇز شاھانە يېڭى كىيىملەر بىلەن شاھ سۈپەت بولۇپ كۆرۈندى. ۋەزىر جانغا جان قوشقۇچى بۇ كىشىنى تېپىۋالغانلىقىدىن ئۆزىچە مەمنۇن بولدى ۋە بۇ خەۋەرنى دەرھال شاھقا يەتكۈزدى. شاھ ئېلىپ كىرىشكە پەرمان قىلدى. شاھ ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرىدىن ھايى ۋە ئەدەپ نۇرىنى كۆرگەندەك بولدى ۋە ئەدەپ بىلەن ئۇنىڭ بۇرۇنقى ھالىتىنى سورىدى. شاھزادە ئىچكى سىرنىڭ پەردىسىنى ئاچتى. ئۆزى دۈچ كەلگەن بارلىق قىسمەتلەرنى شاھقا ھېچ ئايانماي سۆزلەپ بەردى. نەۋرۇزنىڭ كەچمىشلىرىنى ئاڭلىغان ئوردا ئەھلى يۈرەكلىرى پارە - پارە بولغان ھالدا نالە - زار قىلىشتى. يەمەن سۇلتانى ئۇنىڭ ھېكايەتلىرىدىن گاھ بېھوش بولۇپ قالسا، گاھ گويا قاينىغان قازاندەك بولۇپ، ۋۇجۇدى ئۆرتىنەتتى.

شاھ نەۋرۇزنىڭ ۋۇجۇدىدىن باتۇرلارغا خاس بىر جاسارەتنى كۆرۈپ يەتتى، يەمەندە ئۇنىڭغا چوڭ بىر مەنسەپ بېرىدىغانلىقىنى ۋەدە قىلىپ، ئۇنى يەمەندە قېلىشقا كۆندۈردى.

بەگلىرىنىڭ ھەممىسىنى يىغىپ ئۇنى تونۇشتۇردى. ھەمدە كېيىن بارلىق ئىشقا ئۇنىڭ مەسلىھەتىنى ئېلىشنىڭ لازىملىقىنى ئېيتتى. نەۋرۇزمۇ نۇرغۇن تازىم - تەۋەزۇلار بىلەن شاھنىڭ بۇ ئىلتىپاتىنى قوبۇل قىلدى ۋە يەمەندە يايىراپ بۇ ئەلگە مېھرى چۈشۈپ قالدى. ئۇ پات - پات مەھرەملىرى بىلەن ئوۋ - ئوۋلاپ بەزمە مەشرەپلەرنى ئويۇشتۇرۇپ، ئىشرەت بىلەن ھاياتىنى ئۆتكۈزۈشكە باشلىدى.

مۇشۇ ئاي مۇشۇ يىللاردا ئەدەن خانى يەمەن خانى بىلەن زىددىيەتلىشىپ بىر - بىرىگە ئەجەل ياسىنى توغرىلاشقان ئىدى. مەلىكە گۈلنىڭ ئۆزىنىڭ قىزلىق سۈپەتلىرى ئورنىغا يىگىتلىك ھىممىتىنى كۆرسىتىپ باتۇرلۇقتا، ھەربىي ماھارەتتە جانبازلىق ۋە ھەربىي مەشقاۋۇللۇقتا، ئۆز ماھارىتىنى كۆرسىتىپ، جاسارىتىنى ئىپادىلىگەنلىكىدىن قەۋەتلا سۆيۈنۈپ، گويا كۈچكە كۈچ قوشۇۋالغاندەك بولۇپ قالغان ئەدەن خانى يەمەن دۆلىتىگە بولغان يامان غەرىزىنى ئاشكارىلاپ، يەمەن چېگراسىغا قاراپ لەشكەر تارتتى. قوشۇن تېز سۈرئەتتە يەمەن چېگراسىغا يېقىنلاشتى. ئۆزى تەرەپكە كېلىۋاتقان بەھەيۋەت قوشۇنىنى كۆرگەن يەمەن سۇلتانى ھەيران قالدى ۋە تېنىنى قورقۇنچ باستى. ئۇ دەرھال نەۋرۇزنى چاقىرىپ، بۇ ياۋنىڭ قىرغىنلىقىدىن قانداق قۇتۇلۇشنىڭ تەدبىرى ئۈستىدە ئەستايىدىل كېڭەشتى. نەۋرۇز ھېچبىر ئىككىلەنمەيلا ئۇرۇشقا ئۇرۇش بىلەن تاقابىل

تۇرۇش تەكلىپىنى بەردى ۋە ئۇرۇشقا تەييارلىق قىلىدىغان، شاھ ئەلگە يارلىق چىقىرىپ چىرىك توپلايدىغان بولۇشتى. نەۋرۇز ئۆزىنى بارلىق ئىلغار قۇراللار بىلەن قۇراللاندۇرۇپ، ساۋۇت دۈبۇلغىلارنى كىيىپ ئەلگە باستۇرۇپ كەلگەن بەھەيۋەت قوشۇنىنىڭ ھەيۋىسىنى سۈندۈرۈپ، كەلگىنىگە پۇشايمان قىلدۇرۇپ يەر بىلەن يەكسان قىلماقچى بولۇپ، تەرەپ - تەرەپكە پىستىرما قۇردى. ھەممە ئەسكەرلىرىنى تولۇق قوراللاندۇرۇپ روھى جەھەتتىن ئىلھاملاندۇرۇپ، بۇ ئۇرۇشتا چوقۇم غەلبە قىلالايدىغانلىقىغا ئىشەنچ تۇرغۇزدى. يەمەندە بەھرام ئىسىملىك تونۇلغان، مەشھۇر بىر لەشكەر بېشى بار ئىدى. ئۇ نەۋرۇزنىڭ پات پۇرسەتتە ياۋغا قارشى قوشۇن تەشكىللەپ، باتۇرلۇقىنى نامايان قىلىۋاتقانلىقىغا ھەسەت قىلىشقا باشلىدى. نەۋرۇز ئەلگە ياۋ باستۇرۇپ كەلگەن، خەلقنىڭ تەقدىرى قاش بىلەن كىرىپك ئوتتۇرىسىدا تۇرۇۋاتقان بۇنداق ھالقىلىق پەيتتە ئۇنىڭ بىلەن مەنەئىلىك تالىشىشنى ئۆزى ئۈچۈن نومۇس دەپ بىلدى ۋە قوشۇن باشچىلىقىنى ئۇنىڭغا ئۆتكۈزۈپ بەردى.

بەھرام قوشۇنغا باشچىلىق قىلىپ ھەيۋەت بىلەن ئات ئوينىتىپ جەڭ مەيدانىغا باردى. ئۇ جەڭ مەيدانىدا قارشى تەرەپتە سەپاس بولۇپ تىزىلغان بەھەيۋەت قوشۇنىنى كۆرۈپ تېنى سەل تىترىگەندەك بولدى. قارشى تەرەپتىن كۆتۈرۈلگەن داڭا - دۈمباق ۋە ناغرا - سۇناينىڭ ئاۋازى مەيدانىنى بىر ئالغاننىڭ سىرتىدا

داغدۇغا - ھەيۋەت كۆرسىتىپ تۇراتتى. بۇ ھال قوشۇن باشچىسى بەھرامنى تېخىمۇ ھودۇقتۇردى. نەۋرۇز ئۇنىڭ قوشۇنى ئالدىدا ھۇدۇقۇپ، تىترەپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، بۇ ئۇرۇشنىڭ نەتىجىسىز بولىدىغانلىقىنى مۆلچەرلەپ بولدى - دە، ھېچبىر تارتىنمايلا قوشۇننىڭ قوماندانلىقىنى يەنە ئۆتكۈزۈۋالدى ۋە زەنجىر كىيىم، دۈبۇلغا - ساۋۇتلارنى كىيىپ، دەرھال قوشۇننىڭ ئالدىغا ئۆتتى ۋە نەرە تارتىپ قوشۇننى يۈرۈشتىن توختاتتى. ئۇرۇشتا ھېچنېمىدىن قورقمايدىغان پالۋان سۈپەت باھادىرلارنى سەپ يارغۇچى سۈپىتىدە ئالدىنقى قاتارغا تىزىپ قوشۇننىڭ ئالدىدا زور قامەتلىك تاغنى ھاسىل قىلغاندەك سەپ تۈزۈپ، قوشۇننى قايتىدىن تەرتىپلەپ سەپنى رۇسلىدى.

بەھرام نەۋرۇزنىڭ بۇ قىلغان قىلىقىرىدىن سەل نومۇس قىلغانىدى. ئۇ مەيدانغا ئات ئوينىتىپ كىرىپ ئەدەنلىكلەرنىڭ باتۇرىنى يەككە جەڭگە چۈشۈشكە چاقىردى.

بۇ زامانلاردا ئىككى تەرەپ قوشۇنى كەڭ بىر ئۇرۇش مەيدانىدا بىر - بىرىگە قارىمۇقارشى سەپ تۈزۈپ، ئوتتۇرىسىدىكى مەلۇم ئارىلىقتا ئاۋۋال ئىككى تەرەپنىڭ پالۋانلىرى كۈچ سىنىشىپ، ماھارىتىگە تايىنىپ قارشى تەرەپنىڭ پالۋىنىنى ئەسىر ئېلىپ قايتىدىغان ئەھۋال بار ئىدى. بەھرام زور ھەيۋەت بىلەن قارشى تەرەپنىڭ پالۋىنىنى يەككە جەڭگە چاقىرغان بولسىمۇ، لېكىن قارشى تەرەپتىن ھېچكىم مەيدانغا چۈشۈپ ئۇنىڭ بىلەن

ئېلىشىشقا جۈرئەت قىلالىمىدى.

مەلىكە گۈل نەزەرىنى ئەتراپىدىكى قوشۇن باشچىلىرى ۋە سەپ يارغۇچى ئەزىمەتلەرگە ئاغدۇرۇپ، بىردەم سۈكۈتتە تۇردى. ئۇنىڭ مەقسىتى، ئۇزاق يىلدىن بېرى مۇشۇ دۆلەتنىڭ رەھمەت ئىنايىتىگە ئېرىشىپ، ئۇنىڭدىن بەھرىلەنگەن، ئۆزىنى ھېچكىمگە تەڭ قىلماي باھادىرلارچە گىدىيىپ يۈرگەنلەر چوقۇم ئۆزىنىڭ قابىلىيىتىنى نامايان قىلىدىغان بۇنداق پۇرسەتنى قولدىن بەرمەيدۇ، دەپ ئويلىغان ئىدى. ئۇ ئەتراپقا قارىسا ھېچكىم مەيدانغا چۈشۈشكە جۈرئەت قىلالمايۋاتاتتى. گۈل دەرغەزەپ بىلەن:

— سىلەرنىڭ قىلىچىڭلار گاللىشىپ قالغانمۇ؟ نېمە ئۈچۈن ھىممەت كەمىرىنى بېلىڭلارغا مەھكەم باغلاپ ئەرلىك جاسارىتىڭلارنى كۆرسىتىشكە جۈرئەت قىلمايسىلەر؟ — دېدى. ئۇلار گۈلنىڭ ئالدىدا ئوياتنى ئۈنتۈپ:

— راستىنى ئېيتساق، بەھرام دۇنيادا تەڭرىدىشى يوق باھادىر، بۇ ۋاقىتچە ھېچكىم ئۇنىڭغا روبىرو تۇرالىغان ئەمەس. بۇنداق قانخور جەڭگە كىرگەندە مىڭ ئاتلىق بولسىمۇ، ئۇنىڭغا تەڭلىشەلمەيدۇ. بىز ئۇنىڭ بىلەن قانداقمۇ تەڭلىشەلەيمىز، — دېيىشتى. بەھرام:

— ئەلنىڭ بېشىغا كۈن چۈشۈۋاتقان مۇشۇنداق پەيتتىمۇ بىمەنە گەپلەرنى قىلغان بارمۇ، دۈشمەن ئالدىدىمۇ ئۆزىنى ئاجىز

چاغلایدىغان ئىت بارمۇ؟ قانداق دېگەن غەيرەتسىز، بوشاڭلىق بۇ، ئەل ئوغللىغا غەيرەت كېرەك، — دېدى — دە، ئېتىنى دۋىتىپ ئالدىغا ساداقىتىن چىققان ئوقتەك ئېتىلدى. ئۇ شۇ تاپتا گۈركىرىگەن بۇلۇت، گويا بۇلۇت ئارىسىدا چېچىلغان چاقماق ئىدى. گۈلنىڭ ئات ئوينىتىپ، ھەمىلە قىلىپ كەلگەنلىكىنى كۆرگەن بەھرام تېزلىكتە ئۆزىنى قاچۇردى. ئۇ گۈلنىڭ ھەرىكەتلىرىنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزىتىپ ئۇنىڭغا دېدى:

— ئەي سەردار، سېنىڭ يۈرۈش — تۇرۇشۇڭ ۋە ماھارىتىڭ ئەدەتلىقلارغا پەقەتلا ئوخشىمايۋاتىدۇ. سېنىڭ ئانقا ئولتۇرۇشۇڭ تۈركلەرنىڭ ئات مېنىشىگە ئوخشايدىكەن، سەن ئۆزۈڭگە رەھىم قىل. ئىسسىق قېنىڭنى بىھۈدە تۆكمە، كۈچ بىلەن ئۆزۈڭگە زورۇقۇپ تېنىڭدىن جېنىڭنى ئايرىۋەتمە! ئېتىڭدىن دەرھال چۈش. مېنىڭ ئېتىمنىڭ ئايىقىغا يىقىلىپ تۇيىقىنى سۆي! سەن تولا ھەددىڭدىن ئاشما. كىم بىلەن تۇتۇشۇۋاتقانلىقىڭنى بىلىپ، ئۆزۈڭنى تونۇۋال!

گۈلنىڭ دەرغەزەپ ئاچچىقى كەلگەن ئىدى. ئۇ بۇنداق ھىممەتسىز، جەڭلەردە گەپدانلىقتىن باشقا قولىدىن ھېچ ئىش كەلمەيدىغان بىمەرزە ئادەملەرنىڭ جەڭدىكى بوشاڭلىقىنى، ھەيۋىسى سۈرلۈك بولغان بىلەن بىر پەشۋاغا ياكى بىر قىلىچقا يارىمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا، ئۇنىڭ ھەيۋىسىگە قارشى:

— ئەي جاھىل، ئاتتا تىك ئولتۇر! ۋۇجۇدۇڭدا ئەرلىك

ھىممىتىڭ بولسا كۆرسەت! يەنە بىمەززەلىك قىلىپ، چوڭ
سۆزلەيدىغان بولساڭ كۆرگۈلۈكۈڭنى كۆرسىتىمەن، — دېدى.

نەزم:

ئاچچىقىدىن ئۇردى گۈل قامچى ئاتىنە،
تەۋەككۈل قىلدى تەڭرى ھەزرەتىنە.
تەرىر ئەتكۈچ قويۇندەك ھەملە قىلدى
بۆلۈتتەك كۆكرەدى، ئوتتەك چاقىلدى.
ئىزەنگۈ قامچىلاپ دەفئە قىلدى. بەھرام ئېيتتىكىم:
سەن ئەيۇ سەردارى ئېتىم.

ئەدەتلىقلەرگە ئوخشىماس يۈرۈشۈڭ،
ئېرۇر تۈركانە ئاتىنە ئولتۇرۇشۇڭ.
ئۆزۈڭگە رەھىم قىل، قانىڭنى تۆكمە،
تېنىڭدىن كۈچ بىلەن جانىڭنى سۆكمە.
ئاتىڭدىن بوش، ئاتىم تويناغىنى ئوي،
ئۆزۈڭنى بىل فۇزۇللۇق قىلغان كۆپ.
ئېيتتى گۈلكىم: ئەي جاھىل تىك ئولتۇر،
ئىلكىدە ئەر دەمنىڭ يار ئەرسە كەلتۈر.
بۇ مەيداندا ھۈنەر كۆرۈز ئەر ئەرسەن،
ئۆزەلۈر سۆز ئەگەر مۇھەمل دەر ئەرسەڭ.

بۇ گەپلەر، بەھرامغا خېلىلا ھار كەلگەن ئىدى. ئۇ ئاچچىقىدىن ئۆزىنى تۇتالماي كۈچ بىلەن قىلىچ ئۇردى. گۈل چاققانلىق بىلەن ئاي بۇلۇت ئىچىگە كىرگەندەك ئۆزىگە قالقان تۇتتى. قالقان بېغىدىن ئاجراپ ئىككى پارە بولۇپ كەتتى. گۈل چاققانلىق بىلەن ئاتنىڭ ئارقىسى تەرەپكە يېتىۋالدى ۋە پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، ناھايىتى تېزلىك بىلەن قان ئۆتكۈچى تىغنى چىقىرىپ، كۈچ بىلەن بەھرامغا ئۇردى. قالقان تۇتۇشقا ئۈلگۈرەلمىگەن بەھرام قاپ ئوتتۇرىسىدىن ئىككى نىمەت بولدى ۋە ئاتنىڭ ساغرىسى تەرەپتىن موللاق ئېتىپ يەرگە چۈشتى. شۇ ھامان قوشۇن ئىچىدە قىقاس چۇقان كۆتۈرۈلدى. دوست - بۇرادەرلىرى گۈلنى تەبرىكلەپ ھىممىتىگە ئاپىرىن ئوقۇشتى.

بەھرامدەك بەھەيۋەت پالۋاندىن ئايرىلىپ قالغان يەمەنلىكلەر غەمگە چۆكۈشتى. بۇ ھال نەۋرۇزغا بەكمۇ ھار كەلدى - دە، ئېتىنى قامچىلاپ ھۆركىرەپ تۇرغان شىرغا ئوخشاش ناھايىتى زور ھەيۋەت بىلەن مەيدانغا ئېتىلىپ كىردى.

مەيداندا ئۆز غەلىبىسى بىلەن مەغرۇر تۇرغان گۈل ئۆزىگە قاراپ ھەيۋە بىلەن ۋارقىراپ كېلىۋاتقان شىر يۈرەك نەۋرۇزنىڭ ئاۋازىنى دەرھال تونۇۋالدى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ غەيرەتكە تولغان ۋۇجۇدى لەسسەدە بوشىغاندەك گويا بىر سېغىنىش ئۇنى ئاتتىن چۈشۈپ ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگۈرەپ بېرىشقا ئۈندەۋاتقاندەك ئىدى.

قايسى كۈچ سەۋەبىدىنكىن - تاڭ ئۇ ئاتتىن چۈشتى. بۇ ھالىنى كۆرگەن نەۋرۇزمۇ دەرھال ئاتتىن چۈشتى. پۈتۈن دىققىتىنى بۇ ئىككىيلەننىڭ ھەرىكىتىگە مەركەزلەشتۈرگەن ئىككى تەرەپ قوشۇنى ئىككى ئەزمەتنىڭ كېيىنكى تەقدىرلىرىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقى ھەققىدە ۋەھىم يېيىشەتتى. نەۋرۇز گۈلىنىڭ ئۆزى تەرەپكە ھېچبىر دەخلىسىز يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقانلىقىدىن ھېچبىر گۇمان قىلمىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا دوبۇلغا - ساۋۇتلىرىنى سېلىۋەتكەندىن كېيىنكى گۈزەل بىر مەلىكە - گۈل زاھىر ئىدى. ئۇ گۈلىنىڭ ئۆزى تەرەپكە قاراپ ئېتىلىپ كېلىۋاتقان لەرزىلەر ھەرىكەتلىرىدىن ئۇنىڭ گۈزەل رۇخسارىنى ئاللىبۇرۇن بىلىپ بولغانىدى. ئۇلار بىر - بىرىگە يېقىنلىشىپ، دىدارلىرىغا تويماي قاراشتى. ئۇلار ھېچبىر توسالغۇسىز مەھكەم گىرەلەشتى. شۇ تاپتا يەر شارى ئۇلارنىڭ جەڭ مەيدانىدا ئۇچرىشىپ ئاداۋەت تىغلىرىنى سۇندۇرۇپ مېھىر - مۇھەببەت گۈللىرىنى ئېچىلدۈرۈۋاتقانلىقىغا تەنتەنە قىلىپ ئاستا چۆرگىلەۋاتقاندا، زەڭگەر ئاسمان قۇياشنىڭ ئىللىق مېھرىنى سېخىلىق بىلەن سېپىپ ئۇلارنىڭ قەلب بېغىدىكى مېھىر گۈللىرىنى پورەكلەپ ئېچىلدۈرۈۋاتقاندا ئىدى. ئۇلار شۇ ھالەتتە خېلى ئۇزۇنغىچە تۇردى. ئۇلارنىڭ ئوتلۇق كۆزلىرى ئۆزلىرى دۇچ كەلگەن قىسمەتلىرىنى ھېكايە قىلىپ سۆزلەيتتى. جۈپلەشكەن لەۋلىرى قىسمەت دۇچ كەلتۈرگەن ھايات

لەززەتلىرىنى يۈرەك - باغىرلىرىغا ئاقتۇرماقتا ئىدى.

ئۇرۇش ئوتى لاۋۇلداۋاتقان، قان - ئىچكۈچى قانخورلار قىلىچلىرىنى يالىڭاچلاپ بىر - بىرىگە ھەملە قىلىۋاتقان مۇشۇنداق مىنۇتلاردا غەلىبىنىڭ قايسى تەرەپكە تالىق بولۇشىنى ئىنتىزارلىق بىلەن كۈتۈپ تۇرغان ئىككى تەرەپ قوشۇنى سۈكۈتكە چۆمۈلگەن ئىدى. ئۇلار گويا ئۆز ئوقىنى دەۋر قىلغان پەلەك چاقىدەك ئايلىنىپ تۇرغان بۇ زېمىندا بىر تەن، بىر گەۋدىگە ئايلىنىپ كەتكەن ئىدى. ئىككى تەرەپ قوشۇنى بۇ باھادىرلارنىڭ قايسىسىنىڭ يېقىلىدىغانلىقىغا ھۆكۈم قىلىشالمايتتى. كۆڭلىدە زەپەرنىڭ ئۆزى تەرەپكە تالىق بولۇشىنى تىلىسىمۇ، لېكىن بىر - بىرىگە جاسارەت بىلەن ھەملە قىلىپ، ئېتىلىپ كېلىشكەن بۇ ئىككى ئەزىمەتنىڭ تەقدىرلىرىگە ھېچكىم چىش يېرىپ بىرىنچە دېيەلمەيتتى.

ئۇلار مۇشۇ ھالەتتە خېلى ئۇزۇنغىچە تۇرۇشقاندىن كېيىن ئىككى تەرەپ بىردىن ۋەكىل ئەۋەتتى. ئۇلار قارىسا، ئىككى باھادىر بىر تەن، بىر گەۋدىگە ئايلىنىپ كەتكەن ئىدى. بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان ئىككى تەرەپ قوشۇنلىرى دەرھال قۇراللىرىنى يىغىشتۇردى - دە، قىقاس - چۇقان سېلىپ ئۇلارنى مۇبارەكلىدى. ئەدەن شاھى بىلەن يەمەن شاھى ئۇلۇغ تەبىئەت ئاتا قىلغان بۇ خاتىرجەملىك ۋە تىنچلىقنى قەتئىي بۇزۇشقا بولمايدىغانلىقى ھەققىدە ئەھدە تۈزۈشتى. ئىككى شاھنىڭ بۇ

ۋەدىلىرىنى ئاڭلىغان ئىككى ئەل خەلقلىرى شادىمان بولدى. ئۇلار مەڭگۈ ساداقەتمەن بولۇپ ئۆتىدىغانلىقى ھەققىدە ۋەدىلەر قىلىشتى. ئىككى شاھ گۈل بىلەن نەۋرۇزنى چىن دىلىدىن مېھرى بىلەن ئىخلاس قىلىشتى. شۇ مەزگىللەردە ھەج مەزگىلى يېتىپ كەلگەن ئىدى. ھەممەيلەن ھەج سەپىرىگە ئاتلاندى.

ئەمدى گەپنى نەۋرۇز بىلەن گۈلنىڭ ئاتىلىرىدىن ئاڭلايمىز: كەمىنە ئەھمەت مەۋلانە ئەبەيدۇللا ھەزرەتلىرىنىڭ بۇ ھەقتىكى قىسقا بايانلىرىنى مۇنداق ھېكايە قىلدۇ:

فەرھار ئېلىنىڭ خاقانى مۈشكىن يوللارغا قويغان قاراۋۇل ۋە ئايغاقچىلاردىن پەرزەنتىنىڭ نەۋشاب ئېلىدە ئىكەنلىكىنى بىلگەندىن كېيىن، دەرھال ئۇ ئەلگە ئەلچىلەر ئۆمىكى ئەۋەتتى. بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان فەرۇھمۇ تەرەپ - تەرەپتىن پەرزەنتى توغرىسىدا خەۋەر ئىزدەشكە تۇتۇش قىلدى. ئۇلار ھەر ئىككىسى پەرزەنتلىرىنىڭ ھەج سەپىرىگە كەتكەنلىكىدىن خەۋەر تېپىپ دەرھال ھەج سەپەرلىرىگە ئاتلاندى. نەۋرۇزنىڭ نەۋكەرلىرىمۇ نەۋرۇزنىڭ ھالىدىن بىخەۋەر قېلىپ، ئۇنى تەرەپ - تەرەپتىن ئىزدەشكەن ئىدى. لېكىن، ھېچ يەردىن خەۋىرىنى ئالالماي كېيىن ھەج يولىنى ساقلاپ تۇرۇشتى. ئەمما گۈل بىلەن نەۋرۇز ئاللىبۇرۇن بۇ ئۆتەڭدىن ئۆتۈپ بولغانىدى. تاۋاپ قىلىش جەريانىدا ئىككى شاھ خۇداغا تەكبىر ئېيتىپ، نالە قىلاتتى. بىرى: «ئەي پەرۋەردىگار، سەن مېنىڭ بارچە ھالىمدىن خەۋەردار،

ئول گۈلۈمنى خازاندىن ئاسرىغىن. كەرەمىڭ بىلەن ماڭا مەرھەمەت قىلىپ ئۇنىڭ بىلەن مېنى ئۇچراشتۇرغىن» دېسە، يەنە بىرسى: «ئەي پەرۋەردىگار، سەن مېنى نەۋرۇزۇمدىن ئايرىدىڭ، سەن ئايرىغان ئىكەنسەن، يەنە سەن ئۆزئارا ئۇچراشتۇرالايسەن» دەپ نالە قىلاتتى. نەۋرۇز بىلەن گۈل بۇ ئىككىلەرنىڭ دەرد بىلەن ئېيتقان پىغانلىرىنى ئاڭلاپ خۇداغا مىڭ شۈكۈر ئېيتىشتى. ئاتىلىرى بىلەن ئۇچراشقان بۇ ئىككى غەمغار خۇشاللىقىدىن يىغلاپ تاشلىدى. ھەج مەزگىلى ئاخىرلىشىپ، ھەر كىشى كەلگەن يولغا راۋان بولغان پەيتتە تۆت ئەلنىڭ پادىشاھلىرىمۇ يوللىرىغا راۋان بولدى. ئۇلار يولدا جۈپ بولۇشۇپ مېڭىشتى. دەسلەپتە بىرسى: «گۈلى رەنا مېنىڭكىدۇر، ئەدەنلا ئەمەس، ھەتتا مېنىڭ جېنىمۇ ئۇنىڭغا تەئەللۇقتۇر،» دېسە يەنە بىرسى: «مەن نەۋرۇزنىڭدۇرمەن، مېھرى قۇياش نۇر تۆكۈشكە تەئەللۇق، ماڭا ئۇنىڭسىز جان كېرەك ئەمەس، بۇ تاج - تەخت ۋە شاھانە ئايۋان - سارايلار كېرەك ئەمەس» دېدى.

پادىشاھ فەرۇخ ئەتراپىدىكى شاھلارغا مۇنداق دېدى:

ئەي شاھلار، ئۇلۇغ پەرۋەردىگارم قۇتلۇق سائەتتە بىزنى ئۇچراشتۇردى. بۇ بىر ياخشىلىقنىڭ ئالامىتىدۇر. مېنىڭ سىلەرگە ئېيتىدىغان بىر مەسلىھەتم بار. بىز ئەپسۇسلۇق تونلىرىمىزنى سېلىۋېتىپ، سەلتەنەت تۈپەيلى يۇقتۇرۇۋالغان

كېىر، دۇنياپەرەسلىك، قانخورلۇق، نەپسانىيەتچىلىك، شەخسىيەتچىلىك ۋە ھارامغا ئادەتلىنىشلىرىمىزنى تاشلىۋېتىپ، پۈتۈن ئەلنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، خاتىرجەملىككە ئىگە قىلايلى، تۆت ئەلنىڭ ئوتتۇرىسىدا مۇقىم بىر سەلتەنەت تىكلەپ، ھەممىمىز ئۇنىڭ ئەمرىگە بويسۇنايلى، ھەرقايسىمىز ئۆزئارا بېرىش - كېلىش قىلىپ خاتىرجەم تۇرمۇش كەچۈرەيلى. نەۋشاد ئېلىنىڭ ياز پەسلىمۇ گۈزەل ۋە مەمۇرىيلىققا تولغان بولۇپ، جەننەت ئەنداز ماكانلارنىڭ بىرسى. يەمەن ئېلى كۈز پەسلىدە ئاجايىپ مولچىلىق ۋە باياشاتچىلىققا ئايلىنىدۇ. گويا جەننەت مىسالى ماكانلارنىڭ بىرى بولۇپ، نېمەتلىرى مول، مەئشەتلىرى لەززەتلىك ماكانلارنىڭ بىرى. ئەدەن ئېلى قىش پەسلىدە كۆڭۈلنى يايىتىدىغان، ئىشرەت قىلىپ كۆڭۈلنى ئاچىدىغان گۈزەل ماكانلارنىڭ بىرى. قارا قىش پەسلىدە بۇ ئىقلىم گۈزەل گۈل - چېچەكلەرگە پۈركۈنۈپ كۆڭۈلنى كۆتۈرىدۇ. ئەدەن ئېلىدەك كۆڭۈل يايىرايدىغان ماكان كەمدىن - كەم تېپىلىدۇ. مانا مۇشۇ تۆت ئەل ئۆزئارا ئىتتىپاق ئۆتۈپ، ئەلگە خاتىرجەملىك بېغىشلىساق نېمە دېگەن ياخشى. ئەگەر بۇ ئەللەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا زىددىيەت چىقىپ، مۇخالىپلىق كۆرۈلسە، تۈگىمەس ماجرادىن قۇتۇلغىلى بولمايدۇ. يۇرت خاتىرجەملىكتىن، ئەل كۆڭۈل شادلىقتىن ئايرىلىپ، شاھلار كۆڭۈل ۋە سۆھبەتتىن ئازاد بولالمايدۇ. ئويلىشىپ بېقىڭلار.

كېڭەشتىكى بارلىق شاھلار بۇ تەكلىپنى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلىشتى. تۆت ئەلنىڭ خەلقى بىھۆدە قان - تۆكۈلۈش ۋە يۇرتنىڭ زەخمىگە ئۇچرىشىدىن قۇتۇلدى. ھەممەيلەننىڭ كۆڭلى خۇش، يۇرتىمۇ ئەمىنلىككە قەدەم قويۇشقا باشلىدى.

نۇرغۇن تەزىم - تەۋەزۇ، ئىكراملاردىن كېيىن ئەدەندىن كەلگەنلەر ئەدەنگە، يەمەندىن كەلگەنلەر يەمەنگە يول ئالدى. مۈشكىن مەلىكىسى گۈل بىلەن فەرۇھ شاھزادىسى نەۋرۇز مەدىنە مۇنەۋۋەرگە يۈز قويدى ۋە ھەج سەپىرىنى تاماملاپ، نەۋشاد ئېلىگە قاراپ يولغا چىقتى. ئۇلار بۇ ئەلدە ھەق - نىكاھ پەرزىنى ئادا قىلىپ، ئىككى ئاي تۇردى. بۇ جەرياندا يېزا - سەھرالارنى ئارىلاپ، كەمبەغەل، يېتىم - يېسىرلارغا خەيرى - ئېھسان قىلدى. ھايات لەززەتلىرىدىن قانغۇچە ھۇزۇرلانغاندىن كېيىن، ياز پەسلىدە گۈل، نەۋرۇز ۋە مۈشكىن شاھ بىرلىكتە، كۆڭۈل خاھىشى بىلەن، نەۋشاد ئېلىدىن فەرخار ئېلىگە سەپەرگە ئاتلاندى. ئۇلار يول بويى بارلىق جاپا - مۇشەققەتلەرنى ئۇنتۇپ، خۇشال يول يۈرۈشتى. ئەلدە تىنچلىق ۋە خاتىرجەملىك ئەمەلگە ئاشقانلىقى ئۈچۈن، يوللار ئوغرى - بۇلاڭچىلاردىن خالى، ئەل ئارىسىدا ئۇرۇش - جېدەل يوق ئىدى. ئۇلار بۇ تۆت ئەلنى خاتىرجەم ئايلىنىپ چىقتى.

ئەل قىسسە، رىۋايەت قىلىنىدۇرلەركىم، خۇشاللىقنى تەقدىم

قىلغان تەبىئەت ئۇنىڭغا ھىجرانىنى ھەم شىرىك قىلغاندەك، قاباھەتنى ئاپىرىدە قىلغان تەبىئەت ئۇنىڭغا دادلىقنى ئىنئام قىلغاندەك، ھاياتنى بەخش ئەتكەن تەبىئەت ئۇنىڭغا ئۆلۈمنى بەر قارار قىلغاندەك ئۈزلۈكسىز ئايلىنىپ، دەۋر قىلىپ تۇرىدىغان بۇ ئالەمدە، تۆت پادىشاھ ئۆلۈم شەرىپىتىنى سۈمۈرۈشتىن خالىي بولالمىدى. ئۇلارنىڭ ئارقا - ئارقىدىن ھەق رەھىمىتىگە ئېرىشىشىدىن كېيىن، گويا يەر يۈزىنىڭ ئادەم زات ياشايدىغان قىسمى يوقالغاندەك بولدى.

نەۋرۇز تۆت ئەل پادىشاھلىرىنىڭ ئورتاق كېڭىشىشى ۋە ۋەسىيەت قىلىشى بىلەن، تۆت ئەلگە رەھنامە بولۇپ، سەلتەنەت تەختىدە ئولتۇردى. ئەل ئارىسىدا ياخشى قائىدە - نىزاملارنى ئورنىتىپ، ئەلنىڭ كۆڭلىنى خۇش قىلدى. ئەل ئۇنىڭدىن خۇش، ئۇمۇ ئەلدىن خۇش بولغان، ئارمان گۈللىرى ئېچىلغان گۈزەل بىر ئىقلىم يېڭىباشتىن رۇي بەردى. دۆلەت خىراجىتىدە گاھى خاقانى چىن خىراجەت بىلەن تەمىن ئەتسە، خوتەن خاقانى باج تاپشۇردى. پەرەڭ، رۇم ئەللىرى راست سۆزلۈك بىلەن تىجارەت يوللىرىنى كېڭەيتىپ، بۇ ئەلنىڭ ئادالەتلىك سىياسەتلىرىدىن سائادەتكە مۇشەررەپ بولدى.

مۇئەللىپ ھەزرىتى مەۋلانە ئەبەيدۇللا لۇتفى مۇبارەك قەلەملىرىنى جەڭ مەيدانىدىكى گۈزەل تەسۋىرلەردىن

توختىتىپ، ئەلدىكى خاتىرجەملىك، باياشاتچىلىق ۋە مەمۇرى
ھايات ئۈستىدە يورغۇلۇتۇپ بولغاندىن كېيىن ئەسەرنىڭ قەلەمگە
ئېلىنغان ۋاقتى ھەققىدە توختىلىدۇ. ئۆزىنىڭ گۈزەل
ئارزۇلىرىنى مۇنداق بايان قىلىدۇ:

تەۋەققۇئە ئۆلدۈر ئەسھابى ھۈنەردىن،
كى چۈن فەيز ئالسالىر بۇ مۇختەمەردىن.
دۇئا بىرلە سۆيۈندۈرگەيلەر ئانى،
يەنە دەرفاست بار ياخشىلاردىن.
موغۇل سۈپىنى بىلگەن ياخشىلاردىن،
گەر ئەلفازىمنى تەغىير ئەتمەگەيلەر.
تەسەررۇف بىرلە بىر - بىر ئەتمەگەيلەر،
تارىخ سەككىز يۈز ئون تۆت ئەردى ھىجرەت.
كى نەفش ئەتتىم بۇ مەنزۇرى مۇھەببەت،
ئوقۇغانخ، بىشكەنگە ئىلاھى.
مۇبارەك قىل بۇ گەنجى پادىشاھى،
بۇ ئەزىز ئەتتار ئۆلۈپ كەتتى بىراق.
چاچتى بەش يۈز يىل ئىپارى خۇشپۇراق،
بولمىغاچ بۇ نەزىمنىڭ ۋەزنى يەڭگىل.
بىنەزەر يۈردى تولا ساھىبى دىل،

ئىلتىماس قىلدى دوستۇم ئۆزرە بەزم.
كى نەسر قىلساڭ ئىدىڭ ئۇشۇ نەزم،
دېدىم: «قانداق يۆتكىگەي تاغنى مەن يەل؟»
دېدى: «ئىخلاى بىلەن بىرلە ئاۋۋال باغلىغىن بەل!
نە تەشۋىش بۇ يولدا بولسىمۇ تاغ.
تېشەرسەن بارماقتا ساق بولسا تىرناق!»
بۇ كۆڭۈل جاممىغالىق رىغبەت تولۇپ.
كەتتىما نەۋرۇز گۇيا ئەزىمەت بولۇپ،
مېھنىتىم بىر قۇدرەتنى نەق بېرىپ ماڭا.
قىزىل قېنىم ئۇ گۈلنىڭ رەڭگى بولدى،
يۈرىكىم بەلكى يەنە بەرگى بولدى.
ياشلىرىمنى تارىم بەرگىدە شەبنەم،
ھىدىغا بۇ روھىم بولدى مۇجەسسەم.
شۇ نىيەتتىن يوق ئىدى ئۆزگە مەقسەت،
تاپتى ئامەت مېھنەتتىن ئەمدى ئەھمەد.
2009 - يىل قەشقەر.

داستاننى نەسر يىلەشتۈرۈشتە «بۇلاق» مەجمۇئەسىنىڭ 1981 -
يىلى 1 - سانىدىكى مەرھۇم رەھىمتۇللا جارى ئەپەندى نەشرگە

تەييارلىغان «گۈل ۋە نەۋرۇز» داستانى ئاساس قىلىندى. مۇشۇ
مەجمۇئەنىڭ 1990 - يىل 4 - ساندا ئابدۇقادىر سادىر نەشرگە
تەييارلىغان «گۈل ۋە نەۋرۇز» داستانى رەھىمتۇللا جارىنىڭ
تەييارلىغان نۇسخىسىدا كەم جايلىرىنى تولۇقلاشتا
پايدىلىنىلدى.

图书在版编目(CIP)数据

玫瑰与诺如孜:维吾尔文/(明)鲁提菲著;艾麦提·代尔维什修改编. — 乌鲁木齐:新疆美术摄影出版社:新疆电子音像出版社, 2011.3
(享受少儿名著丛书. 第1辑)
ISBN 978-7-5469-1446-6

I. ①玫… II. ①鲁… ②艾… III. ①散文-中国-当代-维吾尔语(中国少数民族语言) IV. ①I267

中国版本图书馆CIP数据核字(2011)第036005号

丛 书 名	享受少儿名著丛书 - 1 (8)
书 名	玫瑰与诺如孜
策 划	艾则孜·阿塔吾拉·萨尔特肯
作 者	鲁提菲
编 写	艾麦提·代尔维什
责任编辑	迪丽努尔·阿布都热合曼
责任校对	努尔阿利亚·阿布都克里木
特约校对	阿卜杜艾尼·阿巴斯
封面设计	努尔买买提·吾买尔
出 版	新疆美术摄影出版社 新疆电子音像出版社
地 址	乌鲁木齐市西虹西路36号
邮 编	830000
发 行	新疆新华书店
印 刷	新疆新华印刷厂
开 本	880×1230mm 1/32
印 张	2.25
版 次	2011年3月第1版
印 次	2011年3月第1次印刷
书 号	ISBN 978-7-5469-1446-6
总 定 价	124.00元 (全10册)

(书中如有缺页、错页及倒装请与工厂联系)

ياش - ئۆسمۈرلەرنىڭ كىلاسسىك ئەسەرلەردىن بەھرىلىنىش مەجمۇئەسى - 1

پەرھاد - شېرىن
لەيلى - مەجنۇن
سۇنغان ساتار
سەددى ئىسكەندەر
سەبئەئى سەيبىارە
زۇلمەت ئىچىدە نۇر
ئىبن سىنا قىسسەسى
گۈل ۋە نەۋرۇز
جەيھۇن ئۈستىدە بۇلۇتلار
مەھرۇن - گۈلنەسا

8.00

ISBN 978-7-5469-1446-6

9 787546 914466 >

总定价: 124.00元 (全10册)